

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра дошкільної освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Ковшар О.В.
« ____ » _____ 2021 р.

Реєстраційний № _____
« ____ » _____ 2021р.

РОЗВИТОК ГРАФОМОТОРНИХ НАВИЧОК ДОШКІЛЬНИКІВ
ЗАСОБОМ ТЕХНОЛОГІЇ ПІСОЧНОЇ АНІМАЦІЇ

Кваліфікаційна робота студентки
групи ЗДО м-16
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності
012 Дошкільна освіта
Цапчук Олени Володимирівни

Керівник канд. пед. наук, доцент
Кулінка Ю.С.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Цапчук Олена Володимирівна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ГРАФОМОТОРНИХ НАВИЧОК ДОШКІЛЬНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	7
1.1. Поняття про графомоторні навички та їх розвиток у дітей дошкільного віку.....	7
1.2. Технологія пісочної анімації як засіб розвитку графомоторних навичок у дошкільників.....	16
Висновки до розділу 1.....	25
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПІСОЧНОЇ АНІМАЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ ГРАФОМОТОРНИХ НАВИЧОК ДОШКІЛЬНИКІВ.....	26
2.1. Система роботи з упровадження технології пісочної анімації для розвитку графомоторних навичок дошкільників.....	26
2.2. Гурткова робота з технології пісочної анімації для розвитку графомоторних навичок дошкільників.....	42
2.3. Укладання конспектів занять з технології пісочної анімації для розвитку графомоторних навичок дошкільників.....	49
Висновки до розділу 2.....	60
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	63
ДОДАТКИ.....	66

ВСТУП

Актуальність дослідження полягає в тому, що повноцінний моторний та мовленнєвий розвиток є запорукою успішного освоєння грамоти та читання.

Однією з базових якостей, що входять до структури психологічної готовності дитини до навчання у школі є розвиток графомоторних навичок, завдяки яким дошкільник здатний опанувати особливу форму мови – письмо. Більшість педагогів стикаються з труднощами навчання письма дошкільників, у яких спостерігається знижений або підвищений м'язовий тонус рук. Це свідчить про те, що у них недостатньо сформована графомоторні навички. Наразі педагоги у деяких дітей відмічають незрілість рівня активації нервової системи, а саме: слабка здатність нервових клітин переносити тривалий або короткий час концентрації на певному освітньому процесі, утруднення в утворенні складних умовних зв'язків тощо.

Наразі, сучасними стандартами освіти не передбачено формування графомоторних навичок у дітей дошкільного віку, проте у відповідності до наступності дошкільної і початкової освіти та орієнтирів «Нової української школи» дитина повинна вправлятися у письмі та малюванні. Тому важливість розвитку графомоторних навичок у дітей дошкільного віку є актуальною, але недостатньо вивченою.

Проблемі розвитку графомоторної діяльності дітей присвячено роботи М. Безруких, А. Ботвіннікова, В. Ілюхіна, О. Гур'янова та ін. У працях В. Котирло, С. Ладивір, Т. Кондратенко, С. Кулачківської, С. Тищенко, Т. Піроженко, К. Карасьової, І. Карабаєвої, Л. Соловйової, О. Хартман, Л. Токарева, О. Федорчук обґрунтовано: особливості підготовки дітей в умовах ЗДО до навчання у школі; основами комплексної діагностики психічного розвитку дітей дошкільного віку в умовах індивідуалізації виховання дітей у ЗДО, становлення ціннісних орієнтирів дошкільників як пріоритетних індикаторів їх особистісного зростання.

Інноваційною технологією розвитку графомоторних навичок дошкільників вважаємо пісочну анімацію. Ігри з піском – одна з форм природної діяльності дитини. Для дітей пісок – це природний матеріал, спілкування з яким є необхідним. Граючи з піском та невеликими предметами, дитина входить у діалог з навколишнім світом. Торкаючись піску, дитина робить певні відкриття, занурюється в унікальність всесвіту, стоїть на порозі відкриттів. Разом з педагогом робить важливі кроки у розвитку пізнавальної діяльності.

Вивченням особливостей пісочної анімації займаються Т. Грабенко, Н. Дикань, Т. Зінкевич-Євстигнеєва, М. Кисельова, Л. Лебедева, Н. Маковецька, Т. Гречишкіна, А. Коваленко, Н. Мірошніченко, Н. Сакович, Л. Шик, Н. Юрченко та ін. Проте, питання розвитку графомоторних навичок дошкільників засобом технології пісочної анімації у психолого-педагогічних та методичних дослідженнях не розглядається.

Таким чином, актуальність та практична спрямованість проблеми формування графомоторних навичок дошкільників засобом пісочної анімації зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи **«Розвиток графомоторних навичок дошкільників засобом технології пісочної анімації»**.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність системи роботи з упровадження технології пісочної анімації для розвитку графомоторних навичок дошкільників.

У відповідності до поставленої мети визначені **завдання дослідження**:

1) Схарактеризувати основні поняття про графомоторні навички та розкрити особливості їх розвитку у дітей дошкільного віку.

2) Обґрунтувати технологію пісочної анімації як засіб розвитку графомоторних навичок у дошкільників.

3) Розробити систему роботи з упровадження технології пісочної анімації для розвитку графомоторних навичок дошкільників.

4) Визначити особливості гурткової роботи з технології пісочної

анімації для розвитку графомоторних навичок дошкільників.

Об'єкт дослідження – розвиток графомоторних навичок у дошкільників.

Предмет дослідження – технологія пісочної анімації як засіб розвитку графомоторних навичок у дошкільників.

Методи дослідження: *теоретичні:* аналіз і синтез наукової, навчально-методичної літератури, що надало змогу зіставити різні погляди на досліджувану проблему, визначити критерії та показники розвитку графомоторних навичок у дошкільників; метод узагальнення передового педагогічного досвіду сприяв обґрунтуванню ефективності системи роботи з упровадження технології пісочної анімації для розвитку графомоторних навичок дошкільників; *емпіричні:* спостереження, анкетування, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний), які допомогли виявити результативність експериментальної роботи; *математичні:* здійснення кількісного і якісного аналізу емпіричних даних.

Практична значущість дослідження полягає в опрацюванні особливостей розвитку графомоторних навичок дошкільників засобом пісочної анімації. Спираючись на досвід педагогів-практиків та на основі літературних джерел сформували програму гурткової роботи з упровадження пісочної анімації в освітній процес КЗ «СДНЗ №90» КМР. Отримані результати можна використовувати вихователями ЗДО при проведенні занять.

Апробація. Деякі твердження та думки кваліфікаційної роботи представлені на методичних семінарах. Головні положення кваліфікаційної роботи подані у статті «Сучасні технології пісочної терапії sandplay у роботі з дошкільниками».

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури, додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ГРАФОМОТОРНИХ НАВИЧОК ДОШКІЛЬНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ..

1.1. Поняття про графомоторні навички та їх розвиток у дітей дошкільного віку

Письмо – це особлива форма мови, в процесі відтворення якої її елементи фіксуються на папері шляхом накреслення графічних символів, відповідних елементів усного мовлення. Письмо є звукобуквенним, де основною одиницею навчання є формування графічнотомоторних навичок письма.

Навички оволодіння письмом позначаються як «графомоторні навички», «елементарні графічні навички», «базові графічні вміння та навички», «базисні графічні рухи», «графічні вміння», «рухові навички письма» (Н. Агаркова, М. Безруких, О. Іншакова, Р. Трігер та ін.). Розглянемо поняття «графомоторні вміння». Графо – (у перекладі з грецької від дієслова «*graphein*», «креслити, дряпати, зображати, писати») – складова частина складних слів, що означає «те, що відноситься до письма» [26, с. 117]. Моторний – руховий, що приводить у рух [26, с. 203]. Поняття «графічні навички» побудовані на змістовій основі графіки, як розділу лінгвістики, що включає написання письмових літер або друкованих знаків літер [27].

На думку М. Безруких, графічні навички – це певні звичні положення і рухи руки при написанні й зображенні письмових знаків та їх з'єднання. Якщо графомоторні навички сформовані правильно, то дитина писатиме літери розбірливо, красиво, чітко і швидко, якщо ж графомоторні навички будуть розвинуті неправильно, то виникають певні труднощі на написанні: нерозбірливий, недбалий почерк, повільний темп написання слів тощо. Важливо, що переробка неправильно розвинутих графічних навичок з часом є просто неможливою [4].

Т. Буцикіна, Г. Вартапетова [7] класифікують графомоторні навички на такі групи:

1. Дрібна мускулатура пальців (сила пальців та швидкість їх рухів).
2. Зоровий аналіз та синтез (визначення правих та лівих частин тіла; орієнтування у просторі по відношенню до предметів; виконання завдань з умовами на вибір напрямків).
3. Малювання (штрихування за контуром, обведення; змальовування геометричних фігур; замальовування деталей, предметів з натури; домальовування незакінчених малюнків; домальовування малюнків із відсутніми деталями).
4. Графічна символіка (уміння малювати візерунки, і навіть зображати їх із допомогою символів).

Таким чином, графомоторні вміння – це освоєний спосіб виконувати певні положення та рухи руки, що дозволяють зображати письмові знаки та їх з'єднання. Узагальнивши дослідження виділимо групи графомоторних умінь:

- 1) вміння при написанні та малюванні;
- 2) вміння, пов'язані з виробленням якості руху:
  - уміння довільно регулювати силу тиску;
  - уміння довільно змінювати амплітуду руху (розмах руху);
  - уміння змінювати швидкість руху (його уповільнення та прискорення);
  - уміння припиняти рух у потрібній точці;
  - уміння ритмічно проводити при повторах однорідні рухи;
- 3) уміння, що забезпечують передачу просторових властивостей предметів (форми, величини, пропорцій):
  - уміння змінювати напрямок руху (під кутом, перехід від руху по прямій до руху по дузі, і навпаки);

- уміння підпорядковувати рух до розміру відрізків по довжині (прямокутник, квадрат);
- уміння підпорядковувати рух до розміру зображень або їх частин за величиною;

4) уміння виконувати графічні рухи з інтересом, захоплено, без підвищеної напруженості.

Становлення графомоторних навичок залежить від таких компонентів, як гарний розвиток загальної та дрібної моторики, розвиток механізмів слухового аналізу, зорово-просторових уявлень, зорової пам'яті, зорово-моторної координації, рівня мовного розвитку, тому важливими завданнями є розвиток дрібної та загальної моторики рук, розвитку пам'яті і уваги.

Для розвитку графомоторних навичок дошкільники мають бути підготовлені, важливою передумовою до цього є збереження просторового сприйняття та уявлень: зорово-просторових, сомато-просторових (відчуттів свого тіла в просторі), абстрактних просторових (ліве, праве) [16]. Прикладні та науково-теоретичні дослідження Б. Ананьєва, В. Бушурової, О. Галкіної, М. Гузеєвої, Л. Кладницької, А. Лурії, Є. Рибалки відзначають значущість для дитячого розвитку своєчасного формування просторових функцій, тісний зв'язок між становленням пізнавальної діяльності та розвитку майбутніх шкільних навичок та умінь, одними з яких є графомоторні навички [19].

Ще однією умовою ефективного освоєння навичок письма є достатній рівень розвитку фонематичного сприйняття, фонематичного аналізу та синтезу за О. Гвоздєвим, Л. Дуровою, Г. Каше, Д. Ельконіним. На момент, коли дитина піде до першого класу, важливо щоб у неї були сформовані спрямованість уваги на звукову сторону мови, вона повинна володіти практичними навичками диференціації фонем рідної мови. Чим раніше привернемо увагу дошкільників до аналізу слів, почнемо розвиток фонематичного сприйняття, тим швидше і легше дитина буде підготовлена до оволодіння мовою письма.

Отже, готовність до навчання письма включає у себе сформованість:

- складно-координованих графічних рухів та моторних функцій;
- зорово-просторового сприйняття та зорової пам'яті;
- фонетико-фонематичного сприйняття;
- усного мовлення;
- оптико-моторних та слухо-моторних координацій;
- різних видів праксису (статичного, динамічного, просторового, конструктивного) [4].

А. Богуш, наголошує, що при навчанні первинним навичкам письма потрібно враховувати не лише загальний та мовний розвиток дитини, а й достатню зрілість психофізичних функцій: фонематичного сприйняття, правильної звуковимови, просторового орієнтування, рівня розвитку пам'яті та уваги [6].

Успішність навчання дитини старшого дошкільного віку навичкам письма залежить від сформованості дрібної моторики пальців рук і загальної моторики кисті руки. Близько третини всієї площі рухової проекції у корі головного мозку займає проекція кисті руки, розташована в безпосередній близькості від мовної моторної зони, що пояснює, чому тренування тонких рухів пальців рук має важливий вплив на розвиток активної мови [1].

М. Кольцова та низка інших дослідників вважають, що є всі підстави розглядати кисть руки як орган мови – такий самий, як і артикуляційний апарат. З цього погляду проекцію руки можна вважати ще однією мовленнєвою зоною мозку. Дослідження виявили, що якщо розвиток рухів пальців відповідає віку (норма), то й розвиток мови також у межах норми, якщо ж розвиток пальців відстає – відстає і розвиток мови, хоча загальна моторика при цьому може бути в межах норми і навіть вище [18].

Як зазначає у своїх дослідженнях М. Безруких, сензитивним для розвитку кисті руки є вік 6-7 років. У цьому віці можна досягти хороших

результатів у розвитку пальцевої моторики рук з допомогою різних видів діяльності, при цьому систематично застосовуючи тренувальні вправи [5].

Формування графомоторних навичок в онтогенезі одночасно з розвитком образотворчої діяльності зазнає певних змін. Зорово-моторна координація є найважливішою функцією у розвиток графомоторних навичок. Протягом значної частини дошкільного дитинства регуляція образотворчих рухів здійснюється переважно з урахуванням рухового аналізатора. В онтогенезі, графомоторні навички формуються поступово і стають більш цілеспрямованими у процесі дорослішання дитини.

М. Безруких у своїх дослідженнях встановила, що у 1-1,5 роки малюк затискає олівець у долоні, що дуже обмежує рухи. Відчуваючи радість від самого процесу малювання, він намагається зобразити щось певне і малює з великим захопленням [5].

У 2-3 роки дитина, затискаючи олівець у долоні, тримає його зверху. Це дозволяє дітям виконувати досить складні рухи, але рухи спонтанні та майже не обмежуються орієнтирами.

З 3 років лінії при малюванні не повторюються аби як і стають більш певними. Покращується координація під час виконання вертикальних рухів. У цьому віці овали у дитини нерівні, але на малюнках їх багато.

У 3-4,5 роки дитина вміє правильно тримати олівець і вільно маніпулює ним. Удосконалюється координація рухів та зорово-просторове сприйняття, що дозволяє дітям добре копіювати. Вони вміють передавати пропорції фігур, обмежувати протяжність ліній та малювати їх щодо паралельними. Малюнки різноманітні за сюжетом. Діти не лише малюють, а й намагаються підписувати свої малюнки.

У 5 років добре виконують горизонтальні та вертикальні штрихи. Дитина здатна обмежувати довжину штрихів, які стають більшими рівними та чіткими. Це відбувається внаслідок зміни способу проведення олівця і ручки. Діти дедалі більше намагаються писати букви.

У 6 років діти добре копіюють найпростіші геометричні фігури, дотримуючись їх розміру, пропорції. Штрихи стають чіткішими, рівними, овали – завершеними. У 6 років дітям доступні будь-які графічні рухи, штрихи та лінії, а регулярні заняття малюванням удосконалюють рухи, тренують зорову пам'ять та просторове сприйняття, створюючи основу успішного навчання письма [5].

За сприятливих зовнішніх умов дитина в період раннього та дошкільного дитинства може опанувати багато вмій, які дуже важливі для засвоєння навичок письма у шкільні роки. Дитина починає опановувати рухами ковзання олівця по паперу, вчиться знаходити та звертати увагу на різні графічні елементи за формою, величиною, положенням на аркуші паперу та співвідношення один з одним. Також дитина вчиться обмежувати свої рухи відповідно до графічних завдань, які перед нею стоять.

Далі в процесі навчання, дитина намагається виділяти звуки в словах та позначати їх друкованими та рукописними знаками на листі; знайомиться з фонетичним принципом листа; дізнається зміст листа як спосіб спілкування між людьми [22].

Фізіологічною основою цих досягнень є: концентрація збудження та гальмування у відповідних межах рухової зони кори головного мозку, врівноважування, збудження і гальмування при зображенні найпростіших графічних форм, їх з'єднань й утворення великого числа тимчасових зв'язків. Характеризуючи ці досягнення з психологічної точки зору, можна сказати, що дитина в дошкільному віці опановує умінням ставити собі елементарні графічні завдання, вчиться контролювати процес їх вирішення та, домагаючись успішного їх виконання, опановує вмінням керувати не лише своїми рухами, а й своєю увагою. Іншими словами можна сказати, що на основі наслідування дитина від рефлексорних рухів переходить до свідомих цілеспрямованих дій [27].

У формуванні графічного досвіду М. Безруких виділяє три основні етапи:

1. Аналітичний – вичленування та оволодіння окремими елементами дії, з'ясування змісту роботи.
2. Синтетичний – з'єднання окремих елементів в одну дію.
3. Автоматизація – утворення графічної навички як дії, що характеризується високим ступенем засвоєння та відсутністю поелементної свідомої регуляції та контролю [3].

Дослідники (С. Гавріна, Н. Кутявіна, І. Топоркова, С. Щербініна) [8] зазначають, що перший крок у навчанні навичок письма – це здатність розрізняти елементи букв, зрозуміти, як розташовуються ці елементи у рядку, співвідносити частини елементів літер.

Наступним кроком є пояснення виконання окремих рухів руки під час написання основних елементів. Для того, щоб процес освоєння певними рухами був більш свідомим, необхідно приділити велику увагу до оцінки якості виконання самого руху. Оцінка полягає у можливості оцінити правильність чи неправильність написання певних елементів. Оцінювання свого написання відіграє велику роль у розвитку зорового контролю [13].

На перших етапах формування графомоторних навичок основним завданням педагога є визначення як кінцевої мети дій, так і шляху його здійснення.

Особливості та тривалість другого і третього етапів навчання залежать від того, наскільки успішно пройшов перший етап формування графомоторних навичок.

На етапі автоматизації характерною рисою сформованості графічної навички є швидкість, плавність, легкість та зв'язність. Формування навички завершується до 10-11 років, коли почерк стає стабільним, а збільшення швидкості письма не призводить до його спотворення. Для того, щоб почерк був красивим і розбірливим і батьки, і вихователі закладів дошкільної освіти

мають враховувати велике виховне значення графічних занять дітей, ставиться до них з особливою увагою та забезпечувати дітям усі можливості для їх здійснення [5].

У роботі Г. Бабіної, Л. Беякової, Е. Ідес [1] вивчення графомоторних навичок включає можливості:

1. Обведення (геометричних фігур, ліній, складної фігури, що складається з безлічі елементів).
2. Штрихування (геометричних фігур, складних фігур).
3. Копіювання (узору, складної фігури, літер, цифр).
4. Самостійне малювання (будиночки, дерева, сніговика, людини).

На думку авторів, під час аналізу матеріалів обстеження графомоторних навичок слід враховувати: метричні, топологічні, координаційні характеристики, і навіть можливість перемикання, стійкість програми, контроль, стратегію діяльності, швидкість виконання, силу натиску, ритмічну складову графомоторних дій. Отже, параметрами оцінки сформованості графомоторних умінь (для кожної руки) є:

1. Метричні характеристики:
  - повністю витримано розмір та збережено пропорції;
  - розмір дещо збільшений або зменшений, не дотримуються пропорції деяких деталей;
  - розмір сильно змінено, не відповідає зразку, не дотримуються пропорції.
2. Топічні (локальні) характеристики:
  - усі деталі збережені, їхнє розташування не порушено;
  - пропуски окремих елементів при збереженні цілісного образу; деякі елементи ізольовані, зсунуті відносно один одного;
  - пропуски елементів малюнка, немає цілісного образу, не дотримуються просторових характеристик зображення, дзеркальності.

3. Стратегія виконання:

- послідовна (цілісна чи пофрагментна) стратегія, де спочатку намічається структура (опорні елементи), яка потім послідовно заповнюється деталями;
- непослідовна стратегія, за якої копіювання другорядних деталей передує копіюванню опорних елементів;
- хаотична стратегія, за якої важко виділити певну послідовність копіювання.

4. Швидкість виконання: (помірна; низька, у вказаний час виконує більше половини завдання; низька, за наданий час виконує менше половини завдання).

5. Сила натиску: тиск нормальної (середньої) сили; посилений тиск або слабкий тиск).

Польськими дослідниками (U. Mirecka, A. Domagała [30]) розроблено методики вивчення графомоторних навичок у дітей 7-13 років («Шкала оцінки графомоторних навичок», «Профіль графомоторних навичок»). Даний діагностичний інструментарій заснований на спостереженні за процесом письма (виконанням графомоторних дій) та аналізі продукту (результату) письма – копіювання буквоподібних візерунків та списування текстів на лінованих та нелінованих аркушах.

Таким чином, графомоторні навички – це здатність людини перекодувати звуки (фонем) мови у відповідні літери та накреслення їх на папері за допомогою навичок письма. Їх розвиток є досить складним фізіологічним, психологічним та педагогічним процесом. І тому дуже важливо допомагати дитині у розвитку графомоторної діяльності, щоб цей процес був більш успішним та цікавим.

1.2 Технологія пісочної анімації як засіб розвитку графомоторних навичок у дошкільників

Одним із завдань дошкільної освіти, як зазначається у Законі України «Про дошкільну освіту» [15], є формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття нею соціального досвіду. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні визначає обов'язковий мінімальний ступінь компетентності, необхідний для нормального функціонування дитини у навколишньому середовищі. У ньому наголошено, що заклад дошкільної освіти є відповідальним за процес соціального розвитку особистості та передбачено набір елементарних знань, уявлень, практичних умінь і навичок, які гарантують дитині адаптацію до життя, здатність орієнтуватися у ньому, адекватно реагувати на явища, події, людей.

Численні наукові дослідження свідчать про безкрайні креативні можливості дошкільного дитинства і створення сприятливих умов стимулювання й спрямування розвитку особистості. Пісочниця – це важливий елемент розвивального середовища, де дітям можна вільно творити, не боючись щось зіпсувати чи зламати.

Пісочна терапія Sandplay – це унікальний спосіб спілкування зі світом і з самим собою, що дає можливість доторкнутися до глибинного, справжнього; знімає внутрішню напругу, підвищує упевненість в собі і відкриває нові шляхи розвитку [28]. Гра з піском допомагає дитині виразити те, що вона сама доки не усвідомлює, те, чого вона сама доки не розуміє, а досвідчений педагог може це використати для всебічного її розвитку.

Формування концепції «пісочної анімації» здебільшого займалися представники юнгіанської школи. Для того щоб використовувати унікальні можливості піску на практиці, створюється сучасна система пісочних ігор, спрямованих на навчання та розвиток особистості. У цій галузі працюють

сучасні вчені, психологи, педагоги: Т. Грабенко, Н. Дикань, Т. Зінкевич-Євстигнеєва, М. Кисельова, Л. Лебедєва, Н. Маковецька, Т. Гречишкіна, А. Коваленко, Н. Мірошніченко, Н. Сакович, Л. Шик, Н. Юрченко та ін. Ними досліджені питання запровадження ідей пісочної терапії (Sandplay) у роботі з окремими категоріями дітей, які мали різноманітні соціально-психологічні проблеми розвитку.

Принцип «терапія піском» був запропонований К. Юнгом [29], психотерапевтом, засновником аналітичної терапії. Як консультативна методика, пісочна терапія була названа як ігровий метод «світовою методикою».

Сьогодні цей метод Sandplay (англійською дослівно означає «пісочна гра») став дуже популярним, тому що дозволяє з піску і невеличких фігурок будувати індивідуальний світ дитини у мініатюрі.

Пісочна терапія, описана у 1929 р., вперше була застосована М. Ловенфельдом як методика консультування та діагностування в ігровій терапії з маленькими пацієнтами. Даний спосіб психокорекції був цікавим та привабливим для дітей. Так діти могли вільно виражати свої думки й почуття.

Учені Т. Зінченко-Євстигнеєва і Т. Грабенко розробили й успішно апробували систему пісочних ігор, спрямованих на корекцію, навчання та розвиток особистості дітей дошкільного і молодшого шкільного віку [9, с. 133].

Пісок пропускає воду, тому парапсихологи стверджують, що він поглинає негативну енергію людини, стабілізує її емоційний стан. Спостереження показали, що гра з піском позитивно впливає на емоційний стан як дітей так і дорослих, і це робить його найкращим засобом для розвитку та саморозвитку особистості дитини [12].

Найсприятливіший для Sandplay є дошкільний вік. Часто маленькі діти не спроможні передати свої переживання через недостатньо сформований

вербальний апарат, бідність уявлень чи затримку розвитку. У таких випадках пропонована техніка виявляється вельми корисною. Маніпулювання з різноманітними предметами, піском, водою, конструктивними й пластичними матеріалами для них – найприродніша діяльність. Кожна обрана фігурка втілює якийсь образ, може взаємодіяти з іншими персонажами. Дитина сама придумує, про що вони розмовляють або що роблять, іноді вона може попросити дорослого приєднатися до гри і діяти від імені якогось персонажа. В усіх цих випадках малюк відчувається господарем свого маленького світу, режисером дійства, що розігрується на піску.

Основна мета – це можливість позбутися психологічних проблем за допомогою перенесення їх назовні, на площину Пісочниці, у світ фантазій, і формування відчуття контролю над своїми внутрішніми почуттями і мотивами. Граючи з піском, малюк може виразити свої емоційні переживання, звільняється від страхів, пережите не завдає йому психічної травми. Завдання пісочної терапії узгоджуються з внутрішнім прагненням дитини до самоактуалізації. Найголовніше завдання такої терапії – не змінювати дитину, не прищеплювати їй якісь спеціальні поведінкові навички, а дати їй можливість бути самою собою, самовиражатися [11]. Відомо: діти повніше й безпосередніше виражають себе в спонтанній, ініційованій, створеній ними самими грі, ніж у словах, оскільки в грі вони відчуваються природніше. «Відіграти» свої почуття і досвід – найприродніша діяльність, якою діти можуть зайнятися.

Гра в піску допомагає розв'язувати конфлікти й передавати почуття. Коли дитина грається вільно, а не за чиєюсь вказівкою, вона здійснює цілий ряд незалежних дій. Почуття та установки, які малюк, можливо, не наважується висловити відкрито, він може спрямувати на обрану за власним розсудом іграшку: може закопати її в пісок, вдарити, втопити тощо [17]. Вибір форми та варіантів пісочної терапії визначається особливостями конкретної дитини, специфічними завданнями роботи та її тривалістю.

У багатьох випадках гра з піском є провідним методом корекційного впливу (як, наприклад, при емоційних і поведінкових порушеннях невротичного характеру) [23]. В інших випадках – це допоміжний засіб, що дає змогу стимулювати дитину, розвинути її сенсорно-моторні навички, знизити емоційне напруження тощо.

Серед форм та методів Sandplay виділяють: мовленнєві ігри та вправи; бесіди, ігри-обстеження, досліді; вправи для розвитку емоційно-вольової сфери; ігри для розвитку психічних процесів; завдання для розвитку інтонаційної виразності; кінезіологічні вправи; площинний театр; пальчиковий ігротренінг для розвитку моторики рук тощо [25].

Основні принципи ігор на піску:

1. Створення природного стимулюючого середовища, в якому дитина відчуває себе комфортно і захищено, виявляючи творчу активність. Для підбираються завдання, що відповідають можливостям дітей; формулюється інструкція до ігор в казковій формі; виключенням є негативна оцінка її дій, ідей, результатів, заохочуються фантазія і творчий підхід.

2. «Пожвавлення» абстрактних символів: літер, цифр, геометричних фігур тощо. Реалізація цього принципу дозволяє сформувати і посилити позитивну мотивацію до занять і особистісну зацікавленість дитини в тому, що відбувається.

3. Реальне «проживання», програвання всіляких ситуацій разом з героями казкових ігор. На основі цього принципу здійснюється взаємний перехід уявного в реальне і навпаки. Наприклад, опинившись в ролі Рятувальника Принцеси, дитина не просто пропонує вихід із ситуації, але й реально розіграє її на піску за допомогою мініатюрних фігурок. Так, вона реально переконується в правильності чи хибності обраного шляху.

Організація пісочної анімації та терапії вимагає створення спеціального просторового середовища. Для роботи з піском у закладі дошкільної освіти повинні бути:

- пісочниця розміром 50 x 70 см. Висота борту 8 см. Такий розмір відповідає оптимальному полю зорового сприйняття, дозволяє дитині охопити поглядом всю пісочницю цілком. Усередині поверхня ящика пофарбована в блакитний колір: дно символізує воду, борти – небо;

- чистий пісок займає невелику частину в ящику, він може бути вологим або сухим. Він створює символічну лінію горизонту;

- набір мініатюрних фігурок: домашні та дикі тварини, комахи, птахи, люди, дерева, будинки, скарби тощо. Це неповний перелік, доповнювати його можна за потребою [11, с. 52].

Перше заняття доцільно починати з бесіди про відчуття: «Мені подобається, мені приємно. Я відчуваю прохолоду піску. Коли я рухаю руками, то мої пальчики і долоні відчувають кожную піщинку». Розмістивши дітей навколо пісочниці, доречно запропонувати їм доторкнутися руками доторкнутися до піску: «Що ви відчуваєте, торкаючись піску?» Ця вправа стабілізує емоційний стан психіки дитини. Потім обирається напрямок роботи. Під час проведення ігор педагог пропонує дітям: по черзі робити відбитки кисті рук внутрішньої і зовнішньої стороною; «походити» долонями по піску, залишаючи свої «сліди»; «поїздити» долоньками і ребром долоні, виконуючи зигзагоподібні і кругові рухи; відобразити сліди птахів, звірів, тварин; створити відбитками долонь, кулачків різноманітні малюнки: сонечко, травичка, квіти, дерева, дощ; здувати пісок. Далі завдання ускладнюються.

Перенесення традиційних педагогічних занять у пісочницю дає більший виховний та освітній ефект, ніж стандартні форми навчання. По-перше, суттєво посилюється бажання дитини дізнаватися щось нове, експериментувати та працювати самостійно. По-друге, у пісочниці розвивається тактильна чутливість як основа «ручного інтелекту». По-третє, в іграх з піском більш гармонійно та інтенсивно розвиваються всі пізнавальні функції (сприйняття, увага, пам'ять, мислення), а також мова та моторика.

По-четверте, удосконалюється предметно-ігрова діяльність, що надалі сприяє розвитку сюжетно-рольової гри та комунікативні навички дитини. По-п'яте, пісок, як і вода, здатний «заземляти» негативну енергію, що особливо актуально у роботі з «особливими» дітьми.

Загальна структура занять

1. Ритуал входження у пісочний світ (сенсорна стимуляція: зорова, слухова, нюхова, тактильна).
2. Змістова діяльність
3. Релаксаційна вправа та/або вільна гра
4. Ритуал виходу із пісочного світу.

Граючи, дитина відчуває задоволення, та це спонукає її до нових відкриттів та винаходів. Таким чином, дитина розвиває себе сама, плануючи, малюючи, втілюючи свої фантазії слідами на піску. Образи, що виникають у свідомості, знаходять своє вираження у реальних і видимих формах. Подивіться на дітей, які займаються чимось, – і вам передається те задоволення, яке вони отримують від своїх відкриттів, та гордість, яку вони відчувають від можливості зробити щось самостійно, своїми руками. І при цьому вони не бояться помилитися або зробити щось неправильно.

Ігри-заняття та ігри-казки з піском включають в себе:

- ігри на розвиток дрібної моторики пальців рук та тактильно-кінестетичної чутливості: «Пальчики, долоньки, кулачки – друзі ви мої й помічники»;
- ігри на корекцію взаємин між дітьми, дітьми та дорослими (поведінка та спілкування), корекцію відхилень в емоційному розвитку: «Дружба зло перемагає – настрій всім нам піднімає»;
- світ чудес на піску: ігри на формування позитивних рис характеру, навичок партнерської комунікації, розвиток емоцій у дітей. Пізнавальні ігри на піску: «На піску подорожуємо – радість, щастя всім даруємо».

Серед основних способів та прийомів пісочної анімації виділяють:

1. Малювання на пісковому фоні світловими лініями та плямами. Даний вид малювання можливий, коли пісок рівномірним тонким шаром покриває поверхню, утворюючи однорідний пісочний фон. Таке тло наноситься шляхом рівномірного розсіювання піску над поверхнею столу з висоти 2-3 см. Після того, як фон нанесений, можна приступати до зображення, проводячи різного роду лінії поверхнею пальцями, або бічною стороною або внутрішньою частиною долоні. Тонкий шар піску при цьому розсувається, утворюючи білий просвіт – тієї форми, яку побажає творець.

2. Змальовування елементів (копіювання із зразка).

3. Малювання темною фактурою піску на світловому столі. На чистий лист, висипаємо пісок будь-яким способом: густими чи прозорими лініями, товстими та тонкими, фігурними, а при певній майстерності – створюємо складніші ефекти таким прийомом. Пісочне зображення може мати глибину, оскільки крім контрастних світлих і темних плям, можливо, створювати м'які півтони, регулюючи висоту, натиск, швидкість і характер посипання.

Ще один прийом може здійснюватися шляхом «накидання» піску на поле. Попередньо пісок зосереджується біля краю столу, після чого штовхальними рухами пісок розсипається на його поверхні.

4. Малювання з урахуванням ідеомоторних рухів.

5. Експериментування при малюванні піском, використовуючи для більшої виразності дерев'яні палички з тупим і гострим кінчиком, шиповані м'ячики, різні пензлики, ситечка, гумові груші, трубочки тощо, для створення нових прийомів та способів виразності зображення

Пісочна анімація є досить актуальною у розвитку графомоторних навичок дошкільників, адже при роботі з піском діти використовують різні техніки роботи руками, а саме:

1. Насип. Пісок затискається у кулак і пропускається крізь пальці. Техніка підходить для зображення ліній.

2. Дрібка. Дитина з'єднує великий, середній та вказівний пальці, набирає трохи піску та розсипає його. Спосіб дозволяє передати тони та тіні.

3. Долоня. Розкритою долонею дитина розрівнює шар піску, стирає малюнок, залишає відбитки.

4. Кулак. Дитина стискає долоню та тильною стороною формує пляму на піщаному шарі.

5. Малювання пальцями. Цей спосіб дозволяє створювати лінії та точки різної товщини, досягати чіткості зображення. Як правило, діти починають працювати вказівним пальцем. Необхідно заохочувати дитину використовувати всі пальці на обох руках, здійснювати паралельні рухи. Це стимулює мозкову діяльність.

6. Малювання з використанням інструментів. Малюнки, лінії, орнаменти створюються за допомогою гребінця чи палички. Доцільно звернути увагу дитини на те, як змінюється малюнок, залежно від сили натиску.

Для розвитку графомоторних навичок варто використовувати такі вправи:

«*Намалюй форму*». Мета: розвиток графомоторних умінь, уяви, образного мислення. Дитини дається схема з формами, а вона повинні відтворити її на піску.

«*Домалюй форму*». Мета: розвиток графомоторних умінь, уяви, образного мислення. Педагог малює за допомогою піску кола, квадрати, трикутники і попросить дитину доповнити картинку так, щоб вийшло сонечко, м'яч, будиночок, прапорець, шматочок сиру тощо.

«*Письмена на піску*». Мета: закріплення графічного образу літер та цифр, формування графомоторних навичок. Підготуйте для гри вирізані з картону літери чи цифри. Можна використовувати великі символи із магнітних наборів. Вручіть дитині букву або цифру та запропонуйте виліпити її з піску. Згрібайте пісок ребрами долонь і формуйте літеру. Звірте

піскову літеру з оригіналом і починайте робити таку ж саму. Так на світловому столі виникне ціле Місто Букв. Букви та цифри можна не лише ліпити, а й писати. Нехай дитина малює потрібне зображення спочатку пальчиком. Потім можна використати паличку, утримуючи її як ручку (Додаток А).

Основні типи дій дитини під час ігор із піском (за визначенням Н. Маковецької [20, с. 6]):

1. *Маніпуляції з пісочною поверхнею* – діти заповнюють піском формочки, малюють на пісочній поверхні лінії, роблять відбитки, збирають пісок у грудочки, створюють гірки.

2. *Занурення у товщу піску* – копання ям і тунелів, ховання в піску предметів із наступним їхнім діставанням.

3. *Ігри з піском із застосуванням води* – діти можуть капати нею на пісок або навіть лити у великій кількості.

Спостереження за процесом письма в процесі пісочної анімації включає такі складові як опис провідної руки, способу утримання графічного інструменту, положення провідної руки, рухів провідної руки, участі допоміжної руки, темпу роботи. При аналізі продукту «письма» на піску вивчаються лінія у структурі букви, сама буква, знаки, лінії тощо.

Таким чином, пісок є засобом для розвитку та саморозвитку дошкільників, що позитивно впливає на їхній емоційний стан. Відомо, що ігри з піском одні з найулюбленіших у дітей, прості й недорогі в організації та дають величезний розвивальний і корекційний ефект.

Висновки до розділу 1

Таким чином, аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє констатувати:

- графомоторні вміння трактуються як освоєний спосіб виконувати певне положення і рухи руки, що дозволяє зображати письмові знаки та їх з'єднання. До груп графомоторних умінь відносяться: уміння утримувати інструмент, яким пишемо, певне положення корпусу, рук; вміння, пов'язані з виробленням якості руху; уміння, що забезпечують передачу просторових властивостей предметів; уміння виконувати графічні рухи з інтересом, захоплено, без підвищеної напруженості;

- при спостереженні за процесом письма необхідно звертати увагу на такі показники як опис провідної руки, способу утримання графічного інструменту, положення провідної руки, рухів провідної руки, участі допоміжної руки, розташування аркуша, положення сидячого, темпу роботи тощо;

- ефективним засобом для розвитку графомоторних умінь дітей дошкільного віку визначили пісочну анімацію;

- заняття пісочною анімацією розвивають у дошкільників: творчий потенціал, креативність, фантазію, розкутість, просторове уявлення, уважність та соціальну активність, мовлення. Дозволяють дитині самовиразитися.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПІСОЧНОЇ АНІМАЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ ГРАФОМОТОРНИХ НАВИЧОК ДОШКІЛЬНИКІВ

2.1. Система роботи з упровадження технології пісочної анімації для розвитку графомоторних навичок дошкільників

Пісочна терапія – це спосіб спілкування зі світом і самим собою; спосіб позбавлення внутрішнього напруження, що підвищує впевненість у собі та відкриває нові шляхи розвитку. Пісочна терапія дає можливість торкнутися внутрішнього, справжнього «Я», відновити свою психічну цілісність.

Одним із методів, за допомогою якого можна навчити дітей взаємодіяти з однолітками, є метод пісочної терапії. Він дає змогу задовольнити базові потреби дитини і зняти напруження, отримати певний досвід взаємодії з іншими, у чомусь несхожими дітьми, та прийняти одне одного. Це є однією з найважливіших складових толерантного суспільства. Пісочна терапія допомагає визначити види взаємин у групі й корегувати їх.

Пісок – природний матеріал, дуже пластичний інструмент творчості. Він дозволяє працювати з собою кожному, навіть тому, хто не володіє особливим художнім даром, хто боїться оцінювання і відмовляється малювати. Пісок успішно вбирає в себе негативну енергію, складається з найдрібніших піщинок, робота з яким активізує чутливі точки на кінчиках пальців і нервові закінчення на долонях, що позитивним чином впливає на роботу всіх внутрішніх систем людського організму. Робота з піском навчає людину терплячості.

Створюючи композиції з піску, різні історії, в найбільш органічній для дитини формі можна передати їй знання та життєвий досвід, основи законів навколишнього світу. Отже, пропонуємо дитині побудувати власне соціальне середовище – свій світ. Програти, «прожити», вирішити проблеми

(індивідуально) і навчити взаємодії з однолітками та прийняття одне одного (в групі).

Один з основних механізмів позитивного впливу пісочної терапії заснований на тому, що дитина отримує досвід створення маленького світу, і це є символічним вираженням її здатності та права будувати своє життя, свій світ власними руками. У грі з піском усе можливо. Програваючи проблемні ситуації за допомогою маленьких фігурок, створюючи картину з піску, дитина звільняється від напруження і підсвідомо знаходить для себе ті відповіді, які складно отримати від дорослих. А в дорослих з'являється унікальна можливість побачити внутрішній світ дитини. Унікальність пісочної терапії дає змогу робити видимим те, що не має словесних форм для свого відображення. Дитина не просто пропонує вихід із ситуації, а й реально проживає її за допомогою мініатюрних фігурок.

Ще одним важливим ресурсом пісочної терапії є можливість творчої зміни сюжету подій, взаємин. Ця ідея лежить в основі казко-терапевтичного підходу в пісочній терапії. Створюючи пісочні композиції, казкові сюжети, дитина має змогу творчо змінити дискомфортну ситуацію, набуває безцінного досвіду символічного вирішення безлічі життєвих проблем. Усе це сприяє нормалізації внутрішнього світу особистості, зняттю тривоги, звільненню від внутрішніх конфліктів та різних страхів. Досвід перетворення негативного стану в позитивний дитина починає використовувати в повсякденному житті.

Важливо простежити за тим, як діти проявляють себе у грі та контакті одне з одним. Е пісочних іграх у дітей «включається» механізм природної регуляції ігрової взаємодії. Діти отримують досвід самостійного вирішення конфліктів, спільного подолання труднощів, об'єднуються, вчаться слухати й чути іншого. Так формується емпатія – здатність розуміти ближнього і співпереживати йому.

Пісок – це найулюбленіший матеріал для ігор і занять дітей. Перші іграшки, які батьки купують своїй дитині – це відерце, совок та формочки. Перші контакти малюків один із одним відбуваються в пісочниці. Практика показує, що пісок є чудовим засобом для розвитку та саморозвитку дітей, а гра з ним позитивно впливає на їхній емоційний стан. Пісок «заземлює» негативну психічну енергію. Ігри піднімають настрій у дітей, викликають емоції радості, спонукають до діяльності. Діти стають більш впевненими й здатними долати життєві труднощі, навчаються розуміти себе й інших. У них формуються навички позитивної комунікації, розвивається тактильна чутливість і дрібна моторика рук.

Гра з піском допомагає дитині виразити те, що він сам доки не усвідомлює, те, чого він сам доки не розуміє, а вихователь може інтерпретувати це і розповісти батькам про почуття дитини.

У наш час батьки через надмірну зайнятість, на жаль, дозволяють дітям забагато часу проводити перед телевізором та комп'ютером, що негативно позначається на психічному та фізичному здоров'ї малюків. Це підштовхнуло мене шукати нові форми роботи. Такою інновацією і стала технологія сендплей – гра з піском. Я знайшла багато ігор та розробила заняття та принципи ігор на піску, які підходять моїм дітям.

Для гри в пісок потрібно
 А треба, в принципі так мало:
 Любов, бажання, доброта,
 Щоб віра в ігри не пропала.
 Звичайний ящик для стола,
 По фарбуємо блакитною фарбою,
 Жменю золотого піска
 Польємо дивною казкою.
 Іграшок маленьких набір
 Візьмемо у гру.

Подібно Богу
Ми створюємо свій світ Чудес,
Пройшовши пізнання дорогу.

Основні принципи ігор на піску

1. Створення природного стимулюючого середовища, в якому дитина відчуває себе комфортно і захищено, виявляючи творчу активність.

Для цього я підбрала завдання, що відповідають можливостям дітей; сформулювала інструкцію до ігор в казковій формі; виключила негативну оцінку її дій, ідей, результатів, заохочуючи фантазію і творчий підхід.

2. «Пошвавлення» абстрактних символів: літер, цифр, геометричних фігур, і пр. Реалізація цього принципу дозволяє сформувати і посилити позитивну мотивацію до занять і особистісну зацікавленість дитини в те, що відбувається.

3. Реальне «проживання», програвання всіляких ситуацій разом з героями казкових ігор.

На основі цього принципу здійснюється взаємний перехід уявного в реальне і навпаки. Наприклад, опинившись в ролі Рятувальника Принцеси,

дитина не просто пропонує вихід із ситуації, але й реально розігрує його на піску за допомогою мініатюрних фігурок. Так, вона реально переконується в правильності чи хибності обраного шляху.

Для занять пісочною анімацією у КЗ «СДНЗ №90» Криворізької міської ради представлено:

1. Ящик для занять з дітьми. Якщо займатися з дітьми в малій групі (3-4 дитини) або індивідуально, його розмір – 50-70 сантиметрів. Такий розмір скриньки відповідає оптимальному полю зорового сприйняття, і це дозволяє охоплювати його поглядом цілком; та пофарбувати внутрішню поверхню (дно і борти) в синій або блакитний колір. Таким чином, дно - буде символізувати воду, а борта - небо.

2. Чистий, просіяний пісок. Піском заповнюється менша частина ящика.

3. «Колекція» мініатюрних фігурок, висотою бажано не більше 8 сантиметрів. У набір іграшок увійшли:

- людські персонажі ;
- будівлі: будинки, школи, церкви, замки ;
- тварини: домашні, дикі, доісторичні, морські тощо;
- машини: сухопутні, водні, космічні, бойові;
- рослини: дерева, кущі, квіти, овочі тощо;
- будівлі: мости, огорожі, ворота, портали, кошари ;
- природничі предмети: черепашки, гілочки, камені, мушлі тощо;
- символічні предмети: джерела для загадуванням бажань, ящики зі скарбами, коштовності тощо;
- казкові герої: злі і добрі;
- релігійні предмети і сувеніри;
- жива зелень;

- флакони з-під парфумів та інше, пластикові або дерев'яні букви і цифри, різні геометричні фігури (круги, трикутники, прямокутники, піраміди тощо).

Словом, усе, що зустрічається в навколишньому світі.

У межах програми з розвитку графомоторних навичок у дошкільників засобом пісочної анімації проведено консультації для батьків на тему «Сипке диво».

Ігри з піском дають дитині змогу відчутти себе впевненою і вмілою: вона створює нове, не боїться ламати старе і щось змінювати. Пісок і вода найбільш часто використовуються дитиною в якості не структурованого середовища для гри. Однак, їх не часто можна знайти в інтер'єрі ігрової кімнати. Пісок та вода не мають структури і можуть перетворитися за бажанням дитини в будь-яку річ: поверхню луни, сипучі піски, пляж, засіб для чистоти. Їх можливості без кордонів. Пісок – дуже податливий інструмент творчості, творіння з нього можна без особливого жалю змінювати у будь-який момент. Пісок – демократичний матеріал, адже дозволяє працювати з собою кожному і навіть тому, хто не володіє особливим художнім даром, а тому боїться оцінки і відмовляється малювати.

Які асоціації зазвичай викликає слово «пісок»? Золотий пляж, тепле море, легкий бриз... Ви наступаєте на м'яке пісочне покривало, із задоволенням занурюєте руки в прохолодне і пухнасте тіло берега, водите долонькою по піску, розгладжуючи забавні барханчики, ліпите з мокрих піщаних грудочок хитромудрі замки – і відчуваєте неймовірне блаженство, тому що в ці самі хвилини кудись випаровуються проблеми, лопаються мильними міхурами найобтяжливіші думки. Дивно – але факт!

Виявляється, піщана стихія навіть в межах найменшої «географії» – в крихітні й пісочниці – здатна творити дива! Особливо, якщо навчитися використовувати всі таланти пісочного феномена.

Творчо «працюючи» з мільйонами піщинок, майбутня матуся проводить своєрідну «самотерапію» – починає виразно розуміти приховані від своєї свідомості конфлікти і навіть знаходити раціональні шляхи до їх рішення. А це допомагає підготувати себе і сімейство до швидкої появи нового чоловічка в теплій атмосфері любові і ніжності. Перший досвід використання піскової терапії стосувався саме дітей із мовленнєвими, інтелектуальними, афективними та поведінковими порушеннями, як не вербальний вид терапії, з метою дати відчуття безпеки знаходження у середовищі. Зараз цей метод використовується без будь-яких обмежень для усіх: і дорослих і дітей (від 3 років).

У ході творчої гри з піском активізуються самозцілюючі резерви дитячої психіки, які виявляються за певних умов (Е. Вейнріб) у процесі терапії. Пісок поглинає негативну психічну енергію людини, стабілізує її емоційний стан і гармонізує психоемоційне самопочуття дитини. Таким чином ігри у пісочниці допомагають:

- формуванню цілісного, сильного і здорового «Я» дитини;
- забезпеченню рівноваги між внутрішнім світом переживань і внутрішніх потреб і зовнішнім соціальним світом; позбутися психологічних травм;
- забезпечує безпосередню гру, де немає правильного і не правильного шляху;
- дозволяє зняти контроль з боку свідомості;
- не має обмежень для використання з дітьми різних культур, рас, віку та інтелектуального статусу;
- дає дитині можливість перейти від ролі «жертви» до ролі «творця».

Пісочниця є контейнером, який покликаний вміщувати і витримувати у собі негативні і позитивні переживання дитини. Пісок і вода, виступаючи важливими носіями сенсорних вражень, відчуттів й емоційно-позитивних переживань, здійснюють заспокійливий вплив, дають емоційну розрядку та й

одночасно допомагають стимулювати поведінкову активність, спонукають дитину до гри.

Через програвання своїх фантазій, страхів, бажань у безпечних умовах піскової терапії дитина набуває можливості контролю за своїми внутрішніми переживаннями, гармонізувати загальний психоемоційний стан, знизити тривожність.

Окрім терапевтичних завдань, у пісочниці вирішуються деякі корекційні завдання. Це і удосконалення координації рухів, дрібної моторики, орієнтації у просторі, стимуляція вербальної і невербальної активності у процесі гри, формування навичок позитивної комунікації, розвиток сенсорно-перцептивної сфери дитини, зокрема тактильно-кінестетичної чутливості.

Колір в безпосередній роботі з піском має чи не найважливіше значення. Органічне життя на Землі розвивалось завдяки адаптації організму до сонячного світла, тепла і кольору, до клімату і географічного розміщення. Сонячне світло включає в себе всю кольорову гаму. Сонячні промені проходячи через випари води заломлюються під певним кутом і утворюють веселку. Веселка, включає в себе послідовність певних кольорів: червоний,

помаранчевий, жовтий – це кольори які складають «теплу» частину спектру, за жовтим іде зелений, голубий, синій і фіолетовий – вони складають «холодну» частину спектру. Життя світло і колір між собою взаємопов'язані. Кожен колір має певну фізіологічну та психологічну дію на людину.

Ігри-заняття та ігри-казки з піском. Вони включають в себе:

– ігри на розвиток дрібної моторики пальців рук й тактильно-кінестетичної чутливості: «Пальчики, долоньки, кулачки – друзі ви мої й помічники»;

– ігри на корекцію взаємин між дітьми, дітьми та дорослими (поведінка та спілкування), корекцію відхилень в емоційному розвитку: «Дружба зло перемагає – настрої всім нам піднімає»;

– світ чудес на піску: ігри на формування позитивних рис характеру, навичок партнерської комунікації, розвиток емоцій у дітей. Пізнавальні ігри на піску: «На піску подорожуємо – радість, щастя всім даруємо».

Під час проведення цих ігор починаю знайомити дітей з піском. Для цього використовую ігри для розвитку тактильно-кінестетичної чутливості і дрібної моторики рук: «Пальчики, долоньки, кулачки – друзі ви мої й помічники».

Тактильна форма відчуттів – це відчуття, які ми отримуємо через шкіру: гаряче – холодне; сухе – мокре тощо. Тактильно-кінестетичні відчуття тісно пов'язані з розумовими операціями, з їх допомогою пізнається світ.

На рівній поверхні піску по черзі (діти й дорослий) роблять відбитки кисті рук внутрішньою й зовнішньою стороною. Пропоную затримати руки на піску, злегка притиснувши їх, і прислухатися до своїх відчуттів.

Дорослий починає гру, розповідаючи про свої відчуття: «Мені приємно. Я відчуваю прохолоду піску. Коли я рухаю руками, то мої пальчики й долоні відчувають кожную піщинку. А що відчуваєш ти?» Діти розповідають про свої відчуття:

Далі вихователь пропонує дітям:

- «походити» долоньками по піску, залишаючи свої «сліди»;
- «поїздити» долоньками і ребром, виконуючи зигзагоподібні та колові рухи;
- склавши пальці, відобразити загадкові сліди птахів, звірів, тварин, яких не існує (фантазуємо);
- створити відбитками долонь, кулачків різноманітні малюнки (квіти, дерева, травичка, сонечко, дощ);
- здувати пісок із долонь, квіточок.

Для порівняння відчуттів пропонується дітям виконати такі самі вправи в повітрі, на столі.

Вправи в піску для рук і ніг

М'яко лапками ступає,
Слід по сліду залишає,
А чи можеш ти вгадати,
Хто це ходить біля хати?

***

Прудко скочивши на грядку,
Лапками гребе зайчатко.
Там шукає корінець
Довговухий молодець.

***

Рибки весело пірнали,
Раптом шука їх злякала -
Поховалися на дні,
Щоб знайти їх не могли.

***

Поважний слон по джунглях йде
І слоненят своїх веде.
Він хобот вище піднімає -

Родину на обід скликає.

***

Пустелею йде караван.

Там за барханом знов бархан.

Верблюди день і ніч бредуть

Поклажу на горбах везуть.

Під таким гаслом вихователь працює з дітьми. Досвід показує, що діти більше люблять, щоб інструкції до ігор були віршованими. Але головне, щоб вони були захоплюючими і близькими дітям. Позитивний вплив на дітей мають ігри-заняття та ігри-казки, які проводяться під музичний супровід.

Основним принципом роботи з дітьми є те, що вони безпосередньо, повно проживають процес. Вони є справжніми героями тієї чи іншої казки, оповідання, вірша.

У дітей розвивається довільна увага, пам'ять, мислення. Але найголовніше, дитина набуває успішного досвіду в розв'язанні проблемних ситуацій, а це робить її впевненішою, здатною й надалі долати життєві труднощі.

До розробок входять ігри на розвиток комунікативних навичок та емоційної сфери. Ігри сприяють розвитку ініціативності, незалежності в спілкуванні, критичності, морально-вольових рис (Додаток Б).

У дітей формуються вміння справедливо розв'язувати конфліктні ситуації, налагоджувати товариські стосунки. Доцільно доручати малюкам відтворювати поведінку протилежну їх реальній поведінці. Діти аналізують, розмірковують і роблять самостійно висновки. Такі заняття сприяють вихованню позитивних емоцій, позитивних взаємин, а також формують навички самооцінки та оцінки дій товаришів. Діти вчаться розуміти особистісні якості товаришів, впізнавати їх за описом рис характеру.

Граючись із піском, діти краще розуміють свої бажання, реально бачать вихід зі складної ситуації, творчо змінюють негативну ситуацію чи стан.

Через гру-казку чи гру-заняття в дітей формуються навички культури спілкування:

- вміння без крику і сварок миритися між собою;
- ввічливо звертатися з проханням;
- поступатися й чекати;
- коли треба, ділитися тим, що потрібно самому;
- спокійно розмовляти, не порушуючи гри недоречним втручанням.

Граючись у піску, діти не створюють навколо себе зайвого галасу, безладдя, зважають на думку товаришів, у них формуються почуття: делікатності, ввічливості, люб'язності, скромності, товариськості. Діти з задоволенням підтримують спілкування з дорослими.

У **замкнених дітей** зникає підозрілість та недовіра до оточуючих, поліпшується настрій. Вони з задоволенням взаємодіють із однолітками, реагують на зміни.

Сором'язливі діти вчаться спілкуватися з однолітками та дорослими, активно діють у різних ситуаціях, самостійно та разом із товаришами вирішують завдання.

Агресивні діти уникають конфліктів, поступаються, діляться з товаришами, набувають навичок культури спілкування. В них хороший настрій. Позитивні емоції переважають у усіх видах діяльності в усіх дітей.

У практиці широко використовують різні види пізнавальних ігор на піску:

1. Ігри для ознайомлення з оточенням: через них діти пізнають те, що їх оточує: тварини, ріки, міста тощо.
2. Географічні ігри: діти дізнаються, як живуть люди в різних куточках планети, їх стосунки, взаємини.
3. Фантастичні ігри: діти імітують життя на інших планетах. Одержують інформацію про космос, кораблі, дослідження. Розігрують

ситуації життя інопланетян. Знаходять вихід із конфліктних ситуацій, звільняючись від внутрішнього напруження.

4. Історичні ігри: ставши учасниками історичних подій, діти обігрують їх у пісочниці, будують, руйнують, вивчають стратегію «бойових дій» і знову відбудовують.

5. Ігри-екскурсії містом: знайомство дітей з рідним містом, його історією. Історія міста, як і життя людей у ньому, має свої радісні й сумні події. Їх із задоволенням розігрують діти на піску.

Вправи, спрямовані на маніпуляції з пісочною поверхнею:

«Їдуть машинки, повзуть змійки, котяться санки» – «ковзання» долонями по поверхні піску з виконанням зигзагоподібних, колових рухів, а також рухів зверху вниз, зліва направо тощо;

«До нас завітали казкові змійки» – виконання тих самих рухів ребром долоні;

«Доженемо казкових змійок» – «проходження» долоньками слідами, прокладеними раніше;

«Художники-чарівники» – створення візерунків, нескладних зображень предметів за допомогою відбитків долонь, кулачків, пальчиків;

«Ласкавий пісочок»– «проходження» по поверхні піску окремо кожним пальцем спочатку правої, потім - лівої руки, після цього – однойменними пальцями обох рук;

«Загадкові сліди» – «проходження» по поверхні піску пальцями, які згруповано по два, три, чотири, п'ять;

«Граємо на піаніно (комп'ютері)» – виконання характерних рухів пальцями, кистю руки.

Вправи, спрямовані на проникнення у товщу піску:

«Море хвилюється» – ворухіння руками у піску, спостереження за тим, як змінюється піщаний рельєф;

«Міна» – відкопування «міни» (рук іншого гравця, 1 – 3 дрібних предметів) без торкання до неї, коли дитина – «сапер» може діяти руками, дути на «міну», допомагати собі тоненькими паличками тощо.

«Секретик для моєї подружки»– виготовлення хованок із застосуванням скелець, фантиків, блискіток, квіточок тощо.

Під час виконання дітьми зазначених вище вправ може бути використано як сухий, так і мокрий пісок.

Пісочна терапія у розвитку графомоторних навичок дошкільників

Широко використовуючи ігри, які окрім корекції навичок культури спілкування, поведінки та розвитку позитивних емоцій, включають в себе елементи навчання дітей. Ці ігри сприяють розвитку фонематичного слуху у дітей, корекції звуковимови, навчанню читанню і письма, лічби і розв'язуванню задач.

«Хто сховався?». Знайти в піску фігурки й відібрати ті з них, назва яких починається на заданий звук. Придумування речень з цими словами.

«Написання літер, слів, розчерків на піску». (Пальцем, паличкою, «змійками» - простими мотузочками з вузликом на кінці).

«Веселі перетворення». Перетворюємо одну літеру на іншу, малюючи їх на піску. Р > В.

«Допиши літеру, слово». Вихователь пише букву чи слово, засипає піском його частину, пропонує дитині відновити написане.

«Відшукай і назви». Діти відшукують пластмасові літери в піску, називають їх, ділять на голосні і приголосні, викладають з них слова.

«Що ховає пісок?». Діти знаходять у піску таблички зі словами, прочитують, класифікують.

«Хто швидше?». Гра-змагання, проводиться з дітьми у парах, трійках у двох пісочницях. Переможець той, хто швидше відкопає літери та викладе слова за зразком.

«Шукалка». Знайти предмет в піску і скласти про нього речення (опис, призначення тощо).

«Що ти відчуваєш?». Опис дітьми своїх відчуттів під час взаємодії з піском.

«Казкарі Піщаної країни». Моделювання з піску казкових сюжетів з використанням дрібних фігурок, складання і розповідання казок, розповідей про них.

«Ідуть машинки, санчата, ковзани». Ковзання долонями по поверхні піску зигзагоподібними коловими рухами, а також рухами у різних напрямках.

«Спритні змійки», «Верткі ящірки», «Прокладаємо залізницю». Виконання рухів ребром долоні, проходження по слідах, прокладених раніше, паралельно до них.

«Пісочний вернісаж». Створення художніх композицій з кольорового піску.

«Чарівні візерунки». Створення візерунків, різних зображень за допомогою відбитків долоньок, кулачків, пальчиків.

«Роби, як я». У парі з вихователем або іншою дитиною. Повторення рухів рук, пальців по піску.

«Там на незвіданих доріжках...». Проходження поверхнею піску пальцями, згрупованими по два, три, чотири, п'ять. Педагог пропонує уявити, чиї це можуть бути сліди.

«Море хвилюється». Ворушіння руками в піску, спостереження за тим, як змінюється піщаний рельєф.

«Міна», «Сапер». Обережне відкопування руки товариша, намагаючись не торкнутися її.

«Сюрпризи для друзів». Виготовлення схованок у пісочниці, закопування в них дрібних іграшок, кольорових камінчиків, черепашок тощо.

Отже, спільна діяльність педагога і дітей, крім виконання ігрових дій, передбачає спочатку ознайомлення дітей з враженнями дорослого від «спілкування» з піском, а потім і навчання дітей вміння передавати свої відчуття за допомогою слова.

Таким чином, до системи роботи з упровадження технології пісочної анімації для розвитку графомоторних навичок дошкільників увійшли ігри, консультації для батьків, ігрові заняття з пісочної анімації. Основне завдання пісочної терапії – це вирішення психологічних завдань. Діти навчаються чути й виокремлювати певні звуки, що є основою формування правильної звуковимови. Спираючись на зорове, слухове й тактильно-кінестетичне сприйняття заняття з пісочної анімацією спрямовані на підготовку дитини до навчання в школі. Дитина вчи не тільки зорово запам'ятовувати букви й цифри, але й залучаю до цього процесу тілесну пам'ять, графічно відображаючи їх на піску.

Також до системи роботи з упровадження технології пісочної анімації для розвитку графомоторних навичок дошкільників було введено гурткову роботу з пісочної анімації, описану в наступному параграфі.

2.2. Гурткова робота з технології пісочної анімації для розвитку графомоторних навичок дошкільників

Дошкільництво – це той особливий вік, коли дитина відкриває для себе світ, коли відбуваються значні зміни у всіх сферах її психіки (когнітивній, емоційній, вольовій), які проявляються у різних видах діяльності, зокрема, ігровій.

Ігрова діяльність дошкільників – це той простір, у якому вони пізнають себе й навколишній світ: вчиться долати труднощі, удосконалює свої комунікативні вміння, творчо розвивається та здобуває нові знання. Зокрема, перші соціальні ігри дитини відбуваються в пісочниці.

Основним методом корекції в дошкільному віці є гра у всьому розмаїтті її видів, оскільки протягом дошкільного дитинства гра залишається провідною діяльністю дітей.

Мета: сформувати знання дітей про навколишній світ, неживої природи. Вивчати властивості універсального будівельного матеріалу як пісок; властивості води і предметів, занурених у неї. Навчити дитину прислухатися до власних відчуттів; аналізувати результати дослідів; сприяти розвитку мовлення, пам'яті та уваги.

Основні завдання пісочної анімації:

1. Створення оптимальних умов для розвитку творчого потенціалу дитини.
2. Активізація її просторової уяви, образно-логічного мислення, тренування дрібної моторики рук.
3. Формування гармонійного образу світу.
4. Удосконалення координації рухів, дрібної моторики, орієнтації у просторі.
5. Стимуляція вербальної і невербальної активності у процесі гри, формування навичок позитивної комунікації.

6. Розвиток сенсорно-перцептивної сфери дитини, зокрема тактильно-кінестетичної чутливості.

Об'єкт – вихованці закладів дошкільної освіти.

Основний її принцип полягає у використанні піску, води і спеціальних атрибутів (дерев'яного ящика чітко визначеного розміру – пісочниці та набору дрібних іграшок).

Очікувані результати:

1. Сформовані практичні вміння гри з піском та володіння різними засобами передачі образів, композицій.
2. Активна продуктивна діяльності у вільний час.
3. Власна думка, щодо своєї роботи.
4. Самостійно добирати потрібний матеріал, використовувати його для підсилення характерних об'єктів і явищ.
5. Зниження рівня тривожності, агресивності, гіперактивності

Ігри у пісочниці спрямовані: Формування цілісного, сильного і здорового «Я» дитини, забезпеченню рівноваги між внутрішнім світом переживань і внутрішніх потреб і зовнішнім соціальним світом.

Гра з піском, як засіб розвитку та самотерапії дитини відомий з древніх часів. Піддатливість піску пробуджує бажання творити з нього мініатюрну картину світу Людина виступає у пісочниці, як творець-один життєвий сюжет змінює другий.

Гра з піском – це натуральний і посильний для кожної дитини вид діяльності. Дитина, часто, словами не може висловити свої переживання, страхи, і тут йому на допомогу приходять ігри з піском. Проігруючи хвилюючі його ситуації за допомогою іграшкових фігурок, створюючи картину власного світу з піску, дитина звільнюється від напруги. А найголовніше вона набуває безцінного досвіду символічного вирішення багатьох життєвих ситуацій, тому що у справжній казці все завжди закінчується добре!

Умови роботи з дітьми

1. Згода і бажання дитини.
2. Спеціальна підготовка вихователя, його творчий підхід до проведення заняття.
3. У дітей не повинно бути алергії на пил від сухого піску, шкіряних захворювань та порізів на руках.

Обладнання «Педагогічної пісочниці»

1. Водонепроникний дерев'яний ящик чи пластмасовий таз, дно та борти котрих повинні бути голубого/синього кольору (дно символізує воду, а борти-небо). Висота бортів не менше 10см. Розміри великої пісочниці для під групових занять-90х70см, пісок у ній можна розділити на дві частини: сухий та мокрий.
2. Пісок повинен бути жовтого чи світло-коричневого кольору, піщинки середнього розміру. Піском заповнюють 1/3 ящика. Перед використанням пісок повинен бути просіяний, промитий, продезинфікований.
3. Набір іграшкового матеріалу (зберігається в пластикових контейнерах з отворами).

Таблиця 2.1.

Програма гуртка пісочної анімації для дітей старшого дошкільного віку

Дата заняття	Тема заняття	Мета	Матеріали
Жовтень	1. Бесіда з дітьми про пісок.	Виявити у дітей знання про пісок, як природний матеріал; що з ним можна робити; в які ігри гратися. Розвивати увагу, пам'ять, мислення.	Ілюстрації про пісок.
	2. Розгляд ілюстрацій, сюжетних картинок.	Розвивати вміння дітей уважно розглядати ілюстрації, обдумувати та відповідати на запитання за	Сюжетні ілюстрації, картинки.

		картинками.	
	3. Перегляд відео, презентації.	Продовжувати знайомити дітей з темою «Пісочна анімація» на основі перегляду Відео-презентації.	Відео-презентація
	4. Читання художнього твору «Подорож піщинки»	Розвивати вміння дітей уважно слухати зміст оповідання; учити розуміти прослухане та відповідати на запитання по змісту оповідання.	Оповідання «Подорож піщинки» (Додаток В)
Листопад	1. Ознайомлення дітей з піском, властивостями Гра «Диво - пісочок»	Виявляти знання про деякі властивості піску, різні стани піску: сухий, не ліпиться, а сиплеться; вологий ліпиться, холодний на дотик, з нього можна щось зліпити. Розвивати вміння дітей торкатися піску по черзі пальцями однієї, потім другої руки, потім усіма пальцями одночасно, стискати кулачком в пісок. Розвивати тактильну чутливість дитини.	Ящик з піском
	2. Ознайомлення дітей з матеріалом для гри з піском. Д/г «З чим можна гратися у піску»	Показати дітям ящик з піском, пояснити дітям чому дно ящику покрашене у блакитний колір, боки в зелений. Розвивати увагу, мислення.	Ящик з піском Різновид іграшок Відро, лопатка, граблі, пісочні набори, лійка, лупа, аркуш паперу.
	3. Закріплювати знання дітей з правилами гри з піском, з іграшками.	Розвивати вміння дітей обачливо поводити себе у пісочниці, при грі з матеріалом для піску, з іграшками для гри з піском.	Ящик з піском

	4. Вихователь знайомить дітей з помічницею «Пісочної феї» З іграшкою «Чомучкою»	Розвивати у дітей приємні та теплі відчуття до іграшки; розвивати інтерес, мислення, мовлення. Виховувати інтерес до іграшки до гри в піску.	Ящик з піском Іграшка Принцеса Іграшка Гномик «Чомучка»
Грудень	1. Гра-вправа «Знайомство»	Розвивати вміння дітей відчувати світлі, радісні і добрі асоціації.	Ящик з піском
	2. Гра-вправа «Пісочний дощик»	Розвивати вміння дітей розслаблятися, регулює м'язовий тонус.	Ящик з піском
	3. Вправа «Незвичайні сліди»	Розвивати тактильні відчуття, уяву.	Ящик з піском
	4. Заняття «Чутливі долоньки»	Розвивати тактильні відчуття, уяву.	Ящик з піском
Січень	1. Заняття по казці «КОЛОСОК»	Розвивати дрібну моторику рук і уяву, формувати впевненість у собі. Розвиток тактильної чутливості, сприйняття, мислення, уяви. Активізація словникового запасу.	Ящик з піском іграшки
	2. Вправа «Весела історія»	Розвивати вміння дітей відтворювати той порядок в якому були розкладені іграшки. Розвивати увагу, пам'ять.	Ящик з піском іграшки
	3. Вправа «Ялинонька красуня»	Розвивати вміння дітей відтворювати малюнок на піску по зразку. Розвивати тактильні відчуття, уяву.	Ящик з піском Схематичні зображення Палички для рахування

	4. Вправа «Доріжки для Саней Діда Мороза»	Розвивати вміння дітей відтворювати малюнок на піску. Розвивати тактильні відчуття, уяву.	Ящик з піском
Лютий	1. Вправа «Завірюха»	Розвивати вміння дітей відтворювати малюнок на піску. Розвивати дрібну моторику рук і уяву, формувати впевненість у собі.	Ящик з піском
	2. Вправа «Розсади пташок у свої гніздечка»	Продовжувати вчити дітей називати знайомих пташок. Учити дітей розслаблятися, регулює м'язовий тонус.	Ящик з піском іграшки
	3. Вправа «Доріжки для лісових тварин»	Продовжувати вчити дітей відтворювати малюнок на піску. Розвивати тактильні відчуття, уяву.	Ящик з піском іграшки
	4. Гра - вправа «Кроти»	Розвиток тактильних відчуттів, розслаблення, активізація інтересу.	Ящик з піском
Березень	1. Гра-вправа «Пісочні хованки»	Розвиток тактильних відчуттів, розслаблення, активізація інтересу.	Ящик з піском
	2. Гра-вправа «Загадкові піщані сліди»	Розвивати сенсорний розвиток; творчу уяву.	Ящик з піском
	3. Вправа «Візерунки на піску»	Розвивати знання дітей про геометричні фігури встановлення відповідностей.	Ящик з піском Формочки геометричних фігур

	4. Вправа «Вгадайка»	Розвиток тактильних відчуттів, розслаблення, активізація інтересу.	Ящик з піском
Квітень	1. Заняття «Сонячна казка на піску»	Розвиток тактильної чутливості, сприйняття, мислення, уяви. Активізація словникового запасу.	Сонечко і хмаринка з кольорового картону, пісочниця, палички для малювання на піску, пісочний формочки у вигляді квіточок, невеликі іграшки - зайчики.
	2. Гра «Пісочні хованки»	Розвиток дрібної моторики, уяви.	Ящик з піском
	3. Вправа «Чарівна пісочниця»	Розвиток дрібної моторики, уяви.	Ящик з піском Пісочні формочки
	4. Вправа «Пісочні краплі»	Розвиток тактильних відчуттів, розслаблення, активізація інтересу.	Ящик з піском
Травень	1. Гра «Нірки-горбики»	Розвиток тактильних відчуттів, розслаблення, активізація інтересу.	Ящик з піском Лійка
	2. Вправа «Відбитки»	Продовжувати розвивати знання дітей про геометричні фігури, встановлення відповідностей.	Ящик з піском Формочки з відбитками тварин або на вибір геометричні фігури
	3. Гра-вправа «Пісочний круг»	Розвиток зорово-моторної координації ,процесу класифікації,уяви.	Ящик з піском Камінчики гудзики палички

	4. Вправа «Фантастичні комахи»	Розвивати вміння дітей рухати всіма пальцями, імітуючи рухи комах, уміти відгадувати назву для фантастичної тварини. Розвивати тактильну чутливість дитини.	Ящик з піском
--	--------------------------------	---	---------------

Таким чином, практика багаторічного застосування пісочної терапії в роботі закладу дошкільної освіти у дошкільників має свої позитивні результати й надалі буде удосконалюватися й розширюватися. У наступному параграфі подано розробки занять з технології пісочної анімації для розвитку графомоторних навичок дошкільників за програмою гуртка.

2.3. Укладання конспектів занять з технології пісочної анімації для розвитку графомоторних навичок дошкільників

Для розвитку графомоторних навичок у дітей дошкільного віку відповідно до розробленої системи з упровадження пісочної анімації та в межах гуртка «Пісочна анімація» було запропоновано заняття, мета яких – це всебічний розвиток особистості дошкільників, зняття емоційного напруження, розвиток дрібної моторики, формування графомоторних навичок, підготовка руки до письма тощо.

Заняття «Віршик-розминка»

Мета: розвиток дрібної моторики пальців рук, зняття емоційного напруження.

До пісочку підійдіть

І долоньки покажіть.

В кулаки долонечки стискайте.

Пальчики по черзі розгинайте.

Гра-вправа в піску «Сліди»

Мета: розвивати тактильно-кінестетичну чутливість і дрібну моторику рук, психічні якості дитини, позитивні емоції. Виховувати доброзичливість та добрі стосунки, бажання гратися в піску.

Вихователь: Кожна тварина, людина чи птах залишає сліди, якщо йде гладенькою поверхнею вологого піску чи снігу. Сьогодні ми будемо залишати сліди від рук на поверхні вологого піску у Пісковій Країні Чудес.

Я розрівнюю поверхню піску й роблю її гладенькою. Я кладу свої руки на пісочок і притискаю їх. Мені дуже приємно відчувати прохолоду піску й кожную піщинку. Я знову розрівнюю поверхню пісочку. Мені подобається це робити. Я відчуваю, як пісочок слухається моїх рук і лягає рівненько. Давайте залишимо відбитки наших долонь на піску. Зробіть так, як це роблю я.

(Діти притискають долоні до піску її залишають сліди. Потім розповідають про свої відчуття: пісок теплий, прохолодний, колючий, вологий, м'який, приємний.)

Вихователь: Погляньте, які гарні відбитки долоньок у кожного з вас. Ви задоволені? Що відчули? Розрівняйте поверхню піску, зробіть її гладенькою. Чи слухається пісочок ваших рук? Що відчуваєте, коли пісочок сиплеться між пальчиками ваших долонь? А зараз поверніть руки долоньками догори і зробіть ще один відбиток зовнішньою стороною рук так, як це роблю я. Затримайте руки на піску і прислухайтеся до своїх відчуттів. Яку різницю ви відчули?

Гра в піску «Чарівні букви»

Мета: розвивати фонематичний слух, тактильно-кінестетичну чутливість, творчість, фантазію. Безпосередньо проживати процес перетворень. Формувати ініціативність, незалежність у спілкуванні, комунікабельність. Розвивати емоційну сферу дітей.

Хід гри

(Звучить тиха спокійна музика.)

Психолог пропонує кожній дитині вибрати будь-які дві букви. Одночасно працює в пісочниці четверо дітей.

Вихователь:

Наші букви не прості,
Вони сьогодні чарівні.
Будемо ми їх ліпити,
Чудеса з ними творити.
З букви «Ф» ми зліпим «Я»,
З букви «Л» буквочку «А».
З букви «Г» ми зліпим «Т»,
Ну а з «Р» буквочку «В».

Свою розповідь вихователь супроводжує показом перетворень, які можна робити з буквами відповідно до розповіді. Згладжує поверхню пісочниці.

Вихователь:

До пісочку підійдіть,
Свої букви ви зліпіть.
З них нові букви створіть
І швиденько їх назвіть.

Діти ліплять букви, які вони вибрали й називають їх, потім перетворюють ці букви на нові й чітко та виразно їх називають. Виграє та дитина, яка зліпила якомога більше букв.

Обговорення

- Чим сподобалася вам гра?
- Чому букви ми назвали чарівними?
- Що ви відчували, коли були творцями й перетворювали одні букви на інші? З допомогою чого ви це робили?
- Який був пісочок? Чи слухався він ваших пальчиків, долоньок?

- Чи цікаво здійснювати перетворення?

Вихователь:

Букви нові ви ліпили, Чудеса з ними творили. В різні ігри будемо ще грати, Навчимося в пісочку ми писати.

Заняття-казка в піску «Царство Голосних Букв»

Мета: спираючись на зорове, слухове й тактильно-кінестетичне сприйняття співвідносити букви та їх графічне зображення. Закріпити знання голосних букв. Розвивати графомоторні навички, фонематичний слух, уміння відображати емоції мімікою. Виховувати бажання робити добрі вчинки, допомагати один одному.

Хід заняття

(Звучить спокійна музика.)

Вихователь

Сьогодні казочку я буду вам читати,

Треба вам її запам'ятати.

Все, що потрібно, тут, на столиках беріть,

І казочку цікаву в пісочку відтворіть.

В одному царстві жив-був цар,

І звали всі його Буквар.

З ним букви-донечки жили

І голосними всі були...

Ось ця принцеса – буква «А»,

Красива і струнка вона.

Принцеса «О», мов колобок,

Що звеселяє всіх діток.

А ця принцеса – буква «У»

Дме щоранку у трубу.

Куди поділась буква «И»?

Потрібно нам її знайти.

Найбільша модниця – це «І»,

Зі шляпкою на голові.

А ця принцеса – буква «Е»

Хто з вас мені її назве?

(Розповідь казки вихователь супроводжує показом голосних букв. Діти впізнають їх і називають.)

Вихователь

Принцеси у палаці проживали,

Співали, танцювали, в ігри грали.

Красиві лебеді по озеру пливли,

Казкові квіти всюди тут цвіли.

(Діти будують Царство Голосних Букв: будівлі, дерева, квіти, створюють водоймища.)

Обговорення

- Чим подобається вам царство, яке ви створили?
- Який сьогодні пісок?
- Що ви відчували, коли будували в пісочку?
- Що відчували ваші пальчики, долоньки, кулачки?
- Який настрій був у вас під час будівництва?
- Чи змінився настрій, коли ви закінчили будувати? (Звучить тривожна музика.)

Вихователь

До букв Незнайко в гості завітав.

У піжмурки спочатку з ними грав.

А потім швидко він принцес зачарував

І у пісочок глибоченько заховав.

(Вихователь бере на себе роль Незнайки. Руйнує будови, ховає букви у пісок по всьому ящику і загладжує поверхню.)

Вихователь

Коли до них Буквар прийшов,
 То своїх доньок не знайшов.
 Ви до пісочку знову підійдіть
 І царю допоможіть.
 Чарівниками добрими ставайте,
 Принцеси-букви у пісочку відкопайте.
 (Діти відкопують букви у піску.)

Обговорення

- Чи приємно вам було відкопувати букви?
- Як ви це робили?
- Що відчували?
- Який був пісочок?
- Чи подобається вам робити добрі вчинки? Чому?
- Як вчинив Незнайко?
- Чим сподобалася роль Добрих Чарівників? (Звучить весела музика.)

Вихователь

Щоб Незнайка чари злії зняти,
 Нам потрібно ще попрацювати.
 Долоньками ми зліпимо букви голосні.
 А потім поряд зліпимо нові.

Кожна дитина вибирає одну голосну букву й ліпить її в пісочниці. Ящик умовно ділиться вздовж на дві частини. Одночасно в пісочниці працює по двоє дітей. Інші діти спостерігають, аналізують дії товаришів і, якщо потрібно, підказують та допомагають один одному. Вихователь не втручається, тільки спостерігає. Коли голосна буква зліплена, вихователь ускладнює завдання і пропонує дітям поряд зліпити якомога більше нових букв, схожих на вибрану голосну букву. Діти проговорюють свої дії та відчуття.

А=Л, М;

О=С, Ю;

И=П, Н, Ц;

У=Ч, А, Л;

І=Ї,Р,В;

Е=Ш, Т, Г.

Обговорення

- Що ви відчували, коли ліпили букви?

- Який був пісочок?

- Чи цікаво створювати нові букви?

- Як ви це робили?

- Кому було важко й чому?

- Як допомогли вам пальчики, долоньки й кулачки виконувати завдання?

- Хто правильно передав форму букв, рівненько в рядочок їх розмістив?

- Чи подобається вам бути чарівниками? Чому?

Вихователь

Лише той, хто буде букви

Чітко і виразно називати,

Зможе першим Букварику

Донечок віддати.

(Діти чітко і виразно називають всі букви, які зліпили.)

Вихователь

А тепер назвіть ім'я вашої принцеси-букви здивовано, потім — радісно і віддайте її царю-Букварику.

Цар Буквар дуже зрадів

І принцес в палац повів.

Чи вам сподобалось заняття?

Щоб навчитися читати,

Будемо ще мандрувати...

Закінчилась казка-гра,

Відпочити нам пора.

Заняття-казка в піску «Як цифри з літерами познайомилися»

Мета: формувати навички позитивної комунікації. Розвивати тактильно-кінестетичну чутливість, фонематичний слух, позитивні емоції. Виховувати доброзичливе ставлення до інших, бажання робити добро.

Хід заняття

(Звучить спокійна музика.)

Вихователь

В одній казковій країні жили-були два гномики. Одного звали Три, а другого — Чотири. Ім'я в кожного гномика було на шапочці.

Вихователь пропонує дітям відшукати гномиків із такими іменами й виставити їх у пісочницю. Цифри-імена приклеєні до шапочок гномиків.

Вихователь Кожен гномик мав свій будиночок. На будиночку також було написане ім'я гнома.

Діти відшуковують будинки й виставляють їх у пісочницю також.

Вихователь Біля будинків росли красиві квіти, дерева.

(Діти прикрашають будинки. Звучить весела музика.)

Вихователь Гномики жили дружно, весело. Вони бігали, стрибали, гралися в різні ігри й весь час називали один одного по імені.

Діти розігрують дії гномиків у пісочниці, повторюють їхні імена:

— Ти хто?

— Я гномик Три, і будинок у мене з цифрою 3.

— А хто тут живе?

— Я гномик Чотири. Живу в будиночку з цифрою 4. Заходь до мене в гості. Я тебе пригощу чаєм, печивом, а потім підемо гратися.

Вихователь Чи подобається вам країна? Хто в ній живе? Як спілкуються гномики? Як граються? Хто з вас хотів би жити в цій країні? Чому?

За великою річкою була ще одна казкова країна. (Діти будують річку.)

По річці плавали лебеді. (Діти виставляють лебедів на воду.)

Що ви побачили, розгортаючи пісок? Що відчули, будуючи річку? Який пісок? В цій країні жили-були також два гномики. Одного звали «З», а другого «Ч». Імена-букви були не лише на їх шапочках, а також і на будиночках.

(Діти знаходять гномиків з такими буквами-іменами та їх будиночки і виставляють у пісочницю. Імена-букви приклеєні до шапочок та до будиночків. Звучить весела музика.)

Вихователь Ця країна була також дуже гарна. Букви жили весело, були дуже ввічливі. Вони багато працювали: садили квіти, дерева, кущі, й весь час називали один одного по імені.

Діти прикрашають країну рослинами, поселяють птахів, тварин. Розігрують ситуації ввічливого спілкування, ігор. Повторюють імена-букви).

Вихователь Чим подобається вам ця країна? Які в ній жителі? Хто б хотів у цій країні жити? Чому?

Одного дня було дуже жарко і гномики-букви та гномики-цифри побігли до річки. Коли вони зустрілися на різних берегах річки, то довго і здивовано дивились один на одного. Цифра 3 дивилась на букву «З», а цифра 4 на букву «Ч». Вони не могли нічого зрозуміти.

Давайте ми зліпимо імена гномиків-цифр на одному березі річки, та імена гномиків-букв на другому березі.

(Діти ліплять Імена гномиків.)

Подивіться уважно, чи схожі імена гномиків цифр і букв? Чим? Чи сподобалося вам їх ліпити? Який був пісочок? Що відчували ваші пальчики?

Дивіться, вони нас передражнюють! – сердито сказали букви.

- Ти бач які! Це ви нас передражнюєте! – розгнівалися цифри.
- Ви хто такі? Вам до літер ще далеко!
- До чого тут літери? Нам і цифрами бути добре!

Нарешті вони замовкли, тому що дійсно нічого не розуміли. Але тут з'явилися дві царівни Математика і Граматика (Двоє дітей беруть на себе ці ролі.)

Граматика. Не сваріться, ляскотухи. Це ви тільки зовні схожі, а насправді дуже різні. Букви служать для запису звуків і тому живуть у моїй країні, яка зветься Граматика.

Математика. І ви заспокойтеся, тому що ви — цифри — математичні знаки й позначаєте кількість. Є ще інші цифри, які зовні схожі на букви, але країни, в яких вони проживають – різні.

Вихователь

- Он воно що! Вибачте нам! – сказали цифри.
  - І ви нам вибачте, будь ласка, – примирливо сказали літери. Ми не знали, що в країні Математики живуть наші двійники.
- З того часу більше ніхто не чув, щоб цифри з буквами сварилися.

Обговорення

- Чому гномики посварилися?
- Що вони не могли зрозуміти?
- Хто помирив букви й цифри?
- Чи гарно сваритися?
- Якщо ви сваритеся з друзями, хто вас мирить?
- Як миритися з дорослими?
- З ким легше миритися?
- Хто з вас мирив друзів між собою? Як це було? (Звучить тривожна музика.)

Вихователь

Сильний Вітер букв і цифр не знав,

І на гномиків, що гралися, напав.

Заховав їх у піску,

Щоб ніхто не розкопав.

(Вихователь бере на себе роль Вітру, імітує його, розігрує дії, ховає гномиків у піску).

Щоб могли ми рахувати
 І навчилися читати,
 Треба гномиків від Вітру
 Нам швиденько рятувати.
 До піску всі підійдіть,
 Цифри й букви там знайдіть,
 Як знайдете – не мовчіть,
 Чітко нам ви їх назвіть.

(Діти відкопують гномиків у піску і називають їхні імена). Потім гномиків маленьких До будинків віднесіть.

(Діти ставлять гномиків відповідно цифр і букв, що на шапочках і на будиночках).

Вихователь У вас щире і добре серце. Я пишаюся вашими вчинками.

Вітерець-пустун злякався,
 І за ліс мерщій подався,
 Цифр і букв не знає,
 Плаче, гірко вис
 Рахувати і читати
 Вітерець не вміє.

Вихователь Чи сподобалася вам гра? Що сподобалося найбільше? Чому? Діти, ви перемогли в цій казці і врятували від злого Вітру гномиків. Давайте попрощаємося з нашими казковими героями, а наступного разу візьмемо участь в інших пригодах. Адже в цих казкових країнах ще так багато інших героїв, з якими ви обов'язково познайомитеся.

Висновки до розділу 2

Зрозуміло, що дошкільний вік є важливим періодом розвитку, становлення, виховання, обізнаності особистості. Він характеризується активним фізичним, ментальним, психологічним ростом.

У дослідженні було запропоновано систему роботи з упровадження технології пісочної анімації для розвитку графомоторних навичок дошкільників: ігри, консультації для батьків, ігрові заняття з пісочної анімації. Основне завдання пісочної терапії – це вирішення психологічних завдань. Діти навчаються чути й виокремлювати певні звуки, що є основою формування правильної звуковимови та розвитку графомоторних навичок.

Обґрунтована гурткова робота з технології пісочної анімації для розвитку графомоторних навичок дошкільників. Метою гурткової роботи є розвиток дрібної моторики; покращення пам'яті; координації та роботи мозку; знання негативних емоцій; розвиток особистісно-позитивного ставлення до пісочної анімації, набуття конкретних знань і вмінь, необхідних для розвитку графомоторних навичок, оволодіння навичками пісочної графіки, мультиплікації та анімації.

Укладено конспект занять з технології пісочної анімації для розвитку графомоторних навичок дошкільників, мета яких – це всебічний розвиток особистості дошкільників, знання емоційного напруження, розвиток дрібної моторики, формування графомоторних навичок, підготовка руки до письма, формування правильної звуковимови, тощо.

ВИСНОВКИ

Процес розвитку графомоторних навичок у дітей дошкільного віку складний і потребує систематичної, послідовної роботи. Проведення цілеспрямованої підготовчої діяльності на дошкільному етапі дасть змогу уникнути багатьох складнощів під час навчання дітей письма в початковій школі.

На основі зазначеного в нашому дослідженні:

1. Схарактеризовано основні поняття про графомоторні навички та розкрито особливості їх розвитку у дітей дошкільного віку. Графомоторні навички – це здатність людини перекодувати звуки (фонемі) мови у відповідні літери та накреслення їх на папері за допомогою навичок письма.

До груп графомоторних умінь відносяться: уміння утримувати інструмент, яким пишемо, певне положення корпусу, рук; вміння, пов'язані з виробленням якості руху; уміння, що забезпечують передачу просторових властивостей предметів; уміння виконувати графічні рухи з інтересом, захоплено, без підвищеної напруженості;

2. Обґрунтовано технологію пісочної анімації як засіб розвитку графомоторних навичок у дошкільників. Пісок є засобом для розвитку та саморозвитку дошкільників, що позитивно впливає на їхній емоційний стан. Відомо, що ігри з піском одні з найулюбленіших у дітей, прості й недорогі в організації та дають величезний розвивальний і корекційний ефект.

Заняття пісочною анімацією розвивають у дошкільників: творчий потенціал, креативність, фантазію, розкутість, просторове уявлення, уважність та соціальну активність, мовлення. Дозволяють дитині самовиразитися.

3. Розроблено систему роботи з упровадження технології пісочної анімації для розвитку графомоторних навичок дошкільників. Запропоновано до системи роботи з упровадження технології пісочної анімації для розвитку графомоторних навичок дошкільників ввести гурткову роботу з пісочної

анімації. Система роботи з пісочної анімації спрямована на покращення настрою та на саморозвиток дошкільників. Заняття пісочною анімацією є корисними для дитини дошкільного віку, долучають її до колективної роботи та спрямовані на всебічний розвиток особистості.

4. Визначено особливості гурткової роботи з технології пісочної анімації для розвитку графомоторних навичок дошкільників, метою якої є розвиток дрібної моторики; покращення пам'яті; координацію та роботу мозку; знання негативних емоцій; розвиток особистісно-позитивного ставлення до пісочної анімації, набуття конкретних знань і вмінь, необхідних для розвитку графомоторних навичок, оволодіння навичками пісочної графіки, мультиплікації та анімації. Заняття у гуртку є цікавими для дошкільників, спрямованими на розвиток графомоторних навичок, включали різноманітні вправи, ігри, ігри-казки, ігри-ситуації тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабина Г. В., Белякова Л. И., Идес Р. Е. Практикум по дисциплине «Логопедия» (раздел «Дизартрия») : Учебно-методическое пособие. Москва : МПГУ, 2012. 104 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти. *Практика управління дошкільним закладом*. 2021. № 11.
3. Безруких М.М., Ефимова С.П. Знаете ли вы своего ученика? Москва : Ритм, 2014. 176 с.
4. Безруких М.М. Леворукий ребенок в школе и дом. Екатеринбург : АРД ЛТД. 2013. 320 с.
5. Безруких М.М. Проблемные дети. Москва : Изд-во УРАО, 2000, 260 с.
6. Богущ А. М., Гавриш Н. В. Развитие мовлення дітей старшого дошкільного віку: навчально-методичний комплект: посібник та предметні картинки. Київ : Генеза, 2013. 160 с.
7. Буцикина Т. П., Вартапетова Г. М. Развитие общей и мелкой моторики как основа формирования графо-моторных навыков у младших школьников. *Логопед*. 2005. №3. С. 89-94.
8. Гаврина С., Кутявина Н., Топоркова И., Щердинина С. Мой первый учебник. Энциклопедия развития ребенка от 1 года до 5 лет. Москва : Академия развития. 2007.
9. Грабенко Т. М., Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Чудеса на песке: Практикум по песочной терапии. Санкт-Петербург : Речь, 2007. 340 с.
10. Гречишкіна А., Коваленко Н. Пісочна психотерапія. *Палітра педагога*. 2010. № 5.
11. Дворнікова А. Ігри з піском: розвиваємо творчість дошкільників. *Психолог дошкілля*. 2010. № 4.

12. Дмитрішена Н. Малюнки на піску або чарівний пісок у дитячих руках. *Психолог дошкілля*. 2013. №1. С. .31.
13. Домагала А., Мирэцка У. Типология нарушений графомоторики и её использование в дифференциальной диагностике. *Дефектология*. 2015. № 6. С.57-63.
14. Дубровинская Н. В., Фарбер Д.А., Безруких М.М. Психофизиология ребенка: Психофизиологические основы детской валеологии : уч. пособие. Москва : ВЛАДОС, 2000. 144 с.
15. Закон України «Про дошкільну освіту». URL : <https://zakon.help/law/2628-III> (дата звернення 21.08.2021).
16. Иншакова О.Б. Развитие и коррекция графо-моторных навыков у детей 5-7 лет: Пособие для логопеда: в 2-х ч. Ч.2 : Формирование элементарного графического навыка. Москва : Владос, 2003. 111 с.
17. Карабаєва І. Пісок як матеріал для розвитку творчості та навчання дітей. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2010. № 5.
18. Кольцова М. М., Рузина М. С. Ребёнок учится говорить. Пальчиковый игротренинг. Санкт-Петербург : Речь, 2006. 224 с.
19. Краткий психологический словарь / Под ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. Москва : Инфра-М, 2005. 512 с.
20. Маковецька Н., Крутій К. Інноваційна діяльність в сучасному ДНЗ: методичний аспект. *Дошкільне виховання*. 2005. № 5. С. 5-7.
21. Мергут О. О Авторська програма роботи гуртка «Пісочна анімація». *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2015. № 1. С. 54-60.
22. Методи вивчення психічного розвитку дошкільника: науково-методичний посібник /за ред.С.Є.Кулачківської. Київ : Світоч, 2003. 179с.
23. Поликарпова И. В. Песочная терапия как средство коррекции эмоциональной сферы детей-сирот: методические рекомендации. Кемерово : Изд-во КРИПКиПРО, 2009. 43 с.

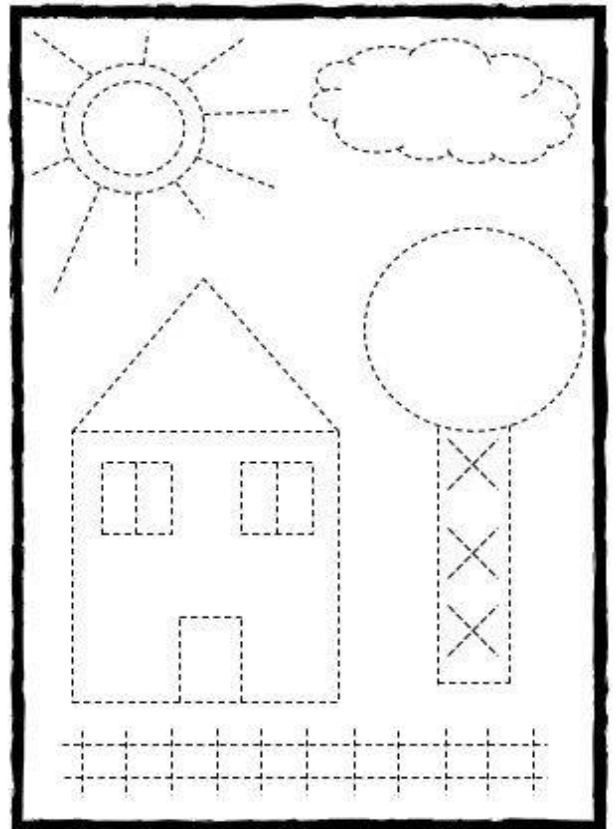
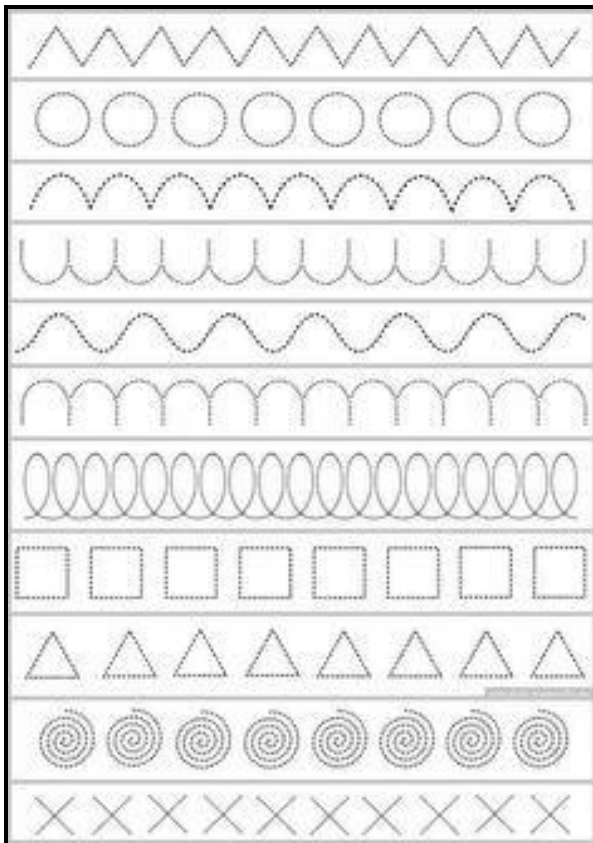
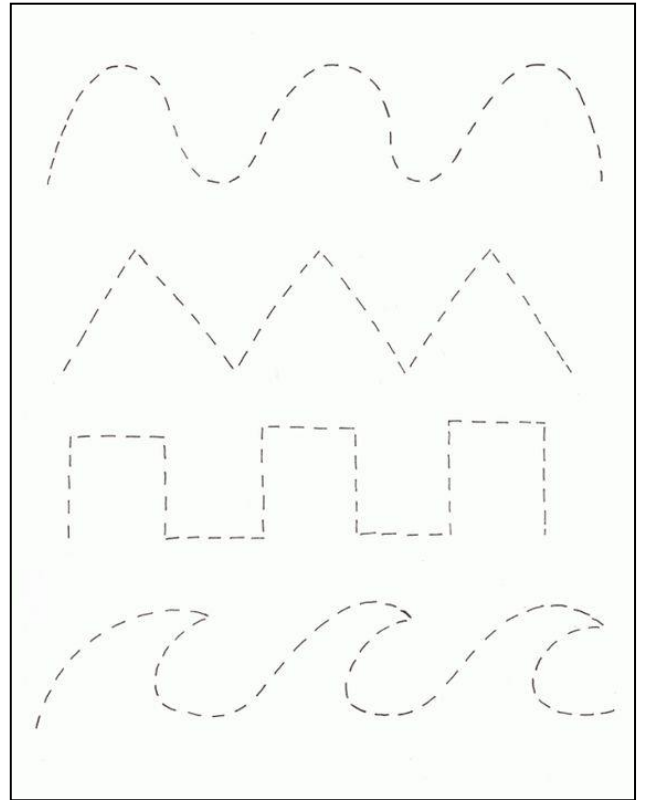

24. Прищепя О.Ю., Присяжнюк Н.І. Труднощі у засвоєнні графічних навичок письма та шляхи їх подолання. URL : https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/1/visnu_k_6.pdf (дата звернення 21.08.2021).
25. Сакович Н. А. Технология игры в песок. Игры на мосту. Санкт-Петербург : Речь, 2008. 166 с.
26. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посібн. / Кол. авторів за ред. М. Пентилуок. Київ : Ленвіт, 2015. 320 с.
27. Формирование графомоторного навыка у детей с умеренной умственной отсталостью: методич. рекомендации / сост. Л.М. Лапшина, В.А. Левченко. Челябинск : Изд-во Челяб. гос. пед. ун-та., 2014. 50 с
28. Цапчук О.В. Сучасні технології пісочної терапії sandplay у роботі з дошкільниками. Дошкільна освіта : проблеми, пошуки, інновації. Збірник наукових і навчально-методичних праць. Вип. 9. 2021. С. 397-402.
29. Штейнхард Л. Юнгианская песочная терапия. Санкт-Петербург : Питер, 2000. 320 с.
30. Domagała A., Mirecka U. Skala oceny sprawności grafomotorycznych SOSG, Gdańsk: Pracownia Testów Psychologicznych i Pedagogicznych, 2017.

ДОДАТКИ

Додаток А

ГРАФОМОТОРНІ СХЕМИ

Додаток Б

РОЗРОБКИ ІГОР ТА ВПРАВ З РОЗВИТКУ

ГРАФОМОТОРНИХ НАВИЧОК

ОСІННЯ КАРТИНКА

Мета: розвиток уваги, пов'язаного з координацією рухів; розвиток моторики рук, тонких тактильних відчуттів; розвиток просторового мислення, розвиток умінь виконувати дії за інструкцією, корекція вміння порівнювати величини.

Обладнання: пісочниця, посудину для зволоження піску, муляжі хмаринок, пластмасові форми для піску - «ручки».

Хід:

Ми з'ясували, що ми працюємо з піском, що він – світлий, прохолодний, сухий, сипучий. На ньому залишаються сліди, отже, ми можемо малювати.

- Віддрукуємо долоньки ;

- «Занурюємо» долоньки в пісок;

- Візьміть праву «долоньку» (ліву), накладіть на неї свою долоньку. Що більше, що менше?

Яке у нас зараз пора року? (осінь). Дорослий кладе на пісок хмаринку (або малює). Часто йде дощ, і мочить землю. Проведемо лінії від хмаринки вниз, на землю

(з малюками – «рука в руці»).

Йде дощик, і внизу, на землі, виходять калюжі (розриваємо пісок). Що у нас вийшло? Справжня осіння картинка! Як ми її назвемо?

Ускладнення: Малювання настрою

Вихователь: Тобі сподобалося грати з піском? Твоїм рукам приємно? Мені було приємно з тобою грати. У мене зараз ось такий настрій – малюємо, яке. Я відчуваю радість від спілкування з тобою.

ВІДГАДАЙ ЗАГАДКУ

Мета: Розвиток мислення, моторику

Матеріал: Пісочниця, мініатюрні фігурки.

Хід гри:

Дорослий загадує загадку, дитина відгадує її, а в пісочниці закопана відгадка. Відкопавши те, що сховане, він перевіряє правильність відповіді.

Загадки:

Якщо ти його відточиш,

Намалюєш все ,
 Що хочеш !
 Сонце , море ,
 Гори , пляж ...
 Що ж це ? .. (Олівець)
 ***

Сіли птиці
 на сторінки
 Знають бувальщини і небилиці. (Літери)
 ***

Білий камінчик
 розтанув ,
 на дощі та
 Сліди залишив. (Крейда)
 ***

Перш , ніж його ми з'їли ,
 Всі наплакатися зуміли. (Цибуля)

КВІТИ НА КЛУМБАХ

Мета: Розвиток і корекція кольоросприйняття , сприйняття величини , навчити дітей визначати кількість складів у словах ,простукуючи в долоні , колір квітки.

Матеріал: Пісочниця , іграшкові квіти або намальовані квіти на підставках.

Хід гри:

Дорослий. Діти, сьогодні наша пісочниця за помахом чарівної палички перетвориться на квіткову клумбу.

Дорослий зачитує віршовану інструкцію:

На клумбі тут ростуть квіти
 Надзвичайної краси .
 Милуються всі їх цвітінням ,
 Вдихають запах з насолодженням .
 Ми в клумбі три струни проведемо ,
 Назви квітів на склади розіб'ємо !
 Два склади у верхню садимо ,
 Три склади в центрі залишаємо .
 Четвертий склад - в третю грядку.
 Тепер все начебто по порядку.

Отже, почнемо садити , друзі !

Двоскладовий слова: троянда, тюльпан, півонія, ірис, нарцис, айстра.

Трискладові слова: ромашка, волошка, лілія, гвоздика.

Чотирискладова слова: дзвіночок , незабудка , хризантема .

Ускладнення : Після виконання завдання ведучий ставить дітям наступні питання .

1. Опиши квітка за кольором, формою, відтінку.
2. Де найчастіше можна зустріти цю квітку?
3. Які квіти найбільше подобаються тобі, мамі, татові, бабусі?

Діти разом складають казку про квіти

УГАДАЙ, ЩО ЗАХОВАНЕ У ПІСКУ

Мета: Розвиток уміння представляти предмети за їх словесному опису .

Матеріал: Пісочниця , мініатюрні фігурки.

Хід гри:

Дитині пропонується, використовуючи усний опис, вгадати, що заховане в піску. Для самоперевірки – відшукати. Можна задати напрямок пошуку: справа вгорі , зліва внизу ТОЩО.

Ускладнення: Запропонувати малюкам самостійно заховати предмет та описати його своїм товаришам .

В САДУ ЧИ НА ГОРОДІ

Мета: Ознайомлення з навколишнім світом, розвиток мислення, мовлення, моторики.

Матеріал: Дві пісочниці , іграшкові овочі та фрукти.

Хід гри:

За помахом чарівної палички одна пісочниця перетворюється у фруктовий сад , інша – в город. Дітям пропонується посадити сад і город. Після виконання завдання діти розповідають , що де росте .

УСКЛАДНЕННЯ: Дорослий просить дитину описати овочі та фрукти за формою, кольором , смаком.

Крім того , звертаємо увагу на тварин , які живуть поруч з людиною.

ГОСТІ НА ГОРОДІ

Мета: Ознайомлення з навколишнім світом, розвиток мислення, мовлення, моторики.

Матеріал: Іграшковий будиночок, пісочниця, фігурки Вані, Кози, Півня, Барана, Зайця, овочів, рахункові палички – парканчик.

Хід гри:

Дорослий розповідає історію:

Нині Ваня дуже зайнятий -
 У нього багато турбот,
 Поливає город.
 Ох , важка моя робота,
 Ох , болить спина і бік,
 Ох , втомився я від чогось,
 Ох , піду посплю годинку.
 Нині багато справ у Вані,
 У нього багато турбот -
 Тільки ліг на лавочку Ваня -
 Гості входять на город .

- Це я , Коза Козлівна!
 Ме- ме-е - е- е , господарів немає?
 Добре , коли на грядці
 Для тебе готовий обід!
 (що вибере Коза ?)

- Це я , Півень Петрович!
 Ку- ка-рі -ку- у- у-у - господарів немає?
 Добре , коли на грядці
 Для тебе готовий обід!
 (що забере Півень?)

- Це я , Баран Баранич,
 Бе- е- е- е - господарів немає?
 Добре , коли на грядці
 Для тебе готовий обід!
 (що вибере Баран?)

- Це я , Косий Зайчисько!
 Скік - підскіки , господарів немає?
 Добре , коли на грядці
 Для тебе готовий обід!
 (що вибрав Заєць?)

Нині багато справ у Вані,

У нього багато турбот,
Тільки встав з лавочки Ваня -
Гості миттю з воріт.
- Де морква , а де капуста?
Цибуля зникла , пропав салат ...
Ох , біда , на грядці пусто -
Хто ж у цьому винний? !

- Ти один і винен !

Ускладнення: По закінченні історії дорослий пропонує обгородити грядки - допомогти Вані зробити паркан з кольорових паличок.

КИЛИМ - ЛІТАК ДЛЯ ПРИНЦЕСИ

Мета: Навчити дітей розуміти кількісні та якісні співвідношення предметів (менше – більше, вище – нижче, праворуч, ліворуч), закріпити знання про геометричні форми.

Матеріал: Трикутники, квадрати, кола, овали, прямокутники, що розрізняються за кольором і величиною.

Хід гри:

Дорослий розповідає казку.

У казковому царстві принцеса жила,

Дуже красива , добра і мила.

Раптом прилетів вогнедишний змій,

Щоб на принцесі одружитися скоріше

І понести в світ страху й темряви,

Зробити царицею зміїної країни.

Нам треба принцесу від змія врятувати,

У заморські країни її відвезти.

Побудуємо , хлопці , килим – літак,

Нашу принцесу він точно врятує.

Дорослий пропонує дитині зробити для принцеси чарівний килим – літак, прикрашений геометричним орнаментом.

Ускладнення: Після виконання завдання дитині задаються наступні питання.

1 . Знайди і покажи найменший круг.

2 . Знайди і покажи найбільший квадрат.

3 . Назви фігури , розташовані внизу, вгорі , ліворуч , праворуч.

4 . Яких квітів фігури на килимі -літаку .

5 . Назви , де знаходиться червоний маленький квадрат ТОЩО.

ДИТЯЧІ СЕКРЕТИКИ

Мета: розвивати мислення, уяву.

Матеріал: Пісочниця , набір мініатюрних іграшок.

Хід гри:

У дорослої готова карта-схема з умовними позначеннями будинків, лісу, гір, річок тощо. Дитина за даною схемою будує пісочну картину.

Дитину просять відвернутися, а в цей час дорослий ховає секретики на різних ділянках картини . На карті-схемі в тому місці, де заховані секретики, ставиться крапка. Дитина повертається і відшукує секретики , слідуючи карті-схемі.

Ускладнення: Гру можна ускладнити. Дитина ховає секретики сам і відзначає їх місцезнаходження на карті-схемі. Дорослий відшукує .

КОЛЬОРОВИЙ ПАРКАНЧИК

Мета: Розвиток у дітей сенсорного сприйняття.

Матеріал: Пісочниця, рахункові палички (по десять червоних, синіх і зелених), мініатюрні фігурки.

Хід гри:

На столі упереміж лежать рахункові палички різних кольорів. Дорослий просить дитину вибрати з них сині палички і побудувати огорожу синього кольору. Потім – червоні палички і побудувати огорожу червоного кольору.

Ускладнення: Можна запропонувати дитині побудувати один великий паркан, чергуючи палички за кольором.

ЗАГАЛЬНИМ СЛОВОМ НАЗВИ І ЗАПАМ'ЯТАЙ

Мета: Розвиток пам'яті, уваги, вміння класифікувати предмети за заданими ознаками

Матеріал Пісочниця , мініатюрні фігурки.

Хід гри:

Дитині дається завдання побудувати в пісочниці казковий ліс і заселити його дикими тваринами. Він вибирає з багатьох фігурок тільки диких тварин і будує пісочну картину. Дорослий пропонує дитині запам'ятати всіх тварин , яких він розташував у лісі. Дитина відвертається, а дорослий у цей час прибирає одну тварину. Дитина , повернувшись, каже , кого не стало. Гра ускладниться, якщо додати ще одну дику тварину.

За таким же принципом можна перетворити пісочницю у чудовий фруктовий сад , поле з квітами , город з овочами , квартиру з меблями тощо.

УСКЛАДНЕННЯ: Наприкінці гри діти складають казкову історію.

БУДІВЕЛЬНИКИ НА КАЗКОВОМУ ОСТРОВІ

Мета: Розвиток уяви , творчого мислення , сенсорного сприйняття , художньо-конструкторських здібностей, уміння будувати згідно з планом-схемою .

Матеріал: Блоки трикутної, прямокутної і квадратної форми різного кольору, палички, мініатюрні фігурки тварин, птахів, людей, конверт з листом.

Хід гри:

Дорослий розповідає історію про пляшку, викинутої на берег моря з листом всередині. Дитина бере пляшку і дістає лист наступного змісту.

В океані острів був чудовий ,
 Нікому досі не відомий .
 Замки , вежі та палаци
 Звели будівельники -творці .
 Але чорні хмари раптом набігли ,
 Сонце закрили , вітер покликали.
 Жителі сховатися тільки встигли ,
 Вогонь , ураган і дощ налетіли .
 Зруйновано все: тільки камені одні .
 Ось що залишилося від цієї країни.
 Тепер не існує чудової краси .
 Залишилися лише одні мрії , що ...

На цьому лист переривається.

Дорослий ставить дітям наступні питання для обговорення.

- 1 . Як ви думаєте , про що мріяв людина, яка написала цю записку?
- 2 . Що це була за людина ?

Дорослий: Хлопці, подивіться, на звороті записки намальовані креслення споруд з блоків різної форми і кольору. Давайте візьмемо чарівну паличку, вимовимо «Крібле - крабле - бумс» і перемістимося на острів Казки, де спробуємо побудувати чудові споруди за кресленнями. Здійснимо мрію людини. У шлях !

Додаток В

ОПОВІДАННЯ «ПРИГОДИ ПІЩИНКИ»

АННА РИБАЛКА

Далеко-далеко у морі є маленький острів. Такий маленький, що на ньому росте лише кілька кокосових пальм. Час від часу на обрії з'являється корабель, минає острівець, не зупиняючись, і пливе собі далі. Вдень над островом світить гаряче сонце, а вночі у небі сяють зірки – величезні і яскраві.

Напологому березі острова була собі маленька піщинка. Вона лежала непорушно, поруч із десятками й сотнями своїх посестер, інших піщинок. А ви, певно, знаєте, як це нудно – годинами сидіти чи лежати, нічого не роблячи! От і піщинці було дуже нудно. Їй хотілося погуляти берегом, роздивитися рідний острів з усіх боків. А ще більше бажалося помандрувати морем, туди, де плавають красиві білі кораблі.

Але ж піщинки не можуть ходити чи плавати! Тож довелося їй лежати непорушно і лише дивитися з берега на морські хвилі.

Одного разу море розхвилювалося. Великі хвилі накочувалися просто на берег. Піщинки налякалися – їм здавалося, що хвилі от-от підхоплять їх і затягнуть у морську глибину. Лише одна-єдина піщинка не боялася. Вона сміливо заговорила до хвилі, що набігла на берег:

– Скажи мені, хвиле, чи правда, що ти мандруєш по усьому морю і буваєш навіть у далеких землях – там, куди пливуть великі білі кораблі?

– Звісно, правда! – гордо обізвалася хвиля. – Я бачила здалеку великі міста, будинки, людей, що у них живуть!

– Ох як чудово! – захоплено скрикнула піщинка. – як би і мені хотілося глянути на усе це!

– Це дуже просто, – відповіла хвиля. – Я можу узяти тебе з собою в море. І ти сама усе побачиш. Ходімо зі мною!

– Ні, не йди, – обізвалися хором інші піщинки. – Хіба ти не бачиш, яке величезне море, як легко пропасти, втонути у ньому! Залишайся із нами. Тут тепло, світить лагідне сонце, а у морських глибинах холод і темрява!

– Я не боюся моря! – озвалася маленька піщинка. Хвиля підхопила її, закрутила та потягла у глибину солоних вод.

Але не думайте, що піщинці не було страшно вирушати у подорож! Вона боялася загубитися у морі, але їй дуже хотілося побачити далекі землі. І піщинка перемогла свій страх.

Пірнувши у воду, піщинка побачила величезну медузу. Медуза поволі пливла під водою і нагадувала грибок із білим капелюшком. Проте сама медуза думала, що вона схожа на білий вітрильник. Вона була дуже пихатою.

– Доброго дня! – чемно привіталася піщинка. – Не підкажете, чи далеко пливати до міста, де живуть люди?

Проте медуза не сказала ні слова. Вона подумала: чого це я буду розмовляти з якоюсь там піщинкою. І гордовито відвернувшись, попливла собі далі.

– Ох! – зітхнула піщинка. – Хоч би хтось підказав мені вірний шлях!

І тут назустріч виплила зграйка барвистих метушливих рибок.

– Куди це ти мандруєш? – спитали рибки.

– До далеких берегів, – пояснила піщинка. – Туди, де є міста людей. Але я не знаю дороги.

– Ми, ми знаємо! – закричали рибки навперебій. – Ми завжди плаваємо поруч із кораблями, і добре знаємо, куди вони прямують. Ми і тебе можемо узяти із собою. Лише не відставай!

І рибки попливли вперед. Піщинка поспішила за ними. Але хіба вона могла встигнути за прудкими рибками! Вона швидко відстала від них. А рибки рушили далі, не помітивши цього.

– Стійте! Зачекайте! – спробувала вона покликати нових подруг, та де там! Рибки були уже далеко.

Довелося їй далі плисти самій. Незабаром піщинка геть заморилася і вирішила перепочити трохи.

– Хух! Як же я втомилася! – зітхнула вона, вмовившись на камінці, що лежав на дні моря. – Хтозна чи багато шляху залишилося?!

– А куди ж ти зібралася? – почувся голос неподалік.

– Ой, хто це? – злякалася піщинка.

– Озирнись і побачиш мене, – відповів той же голос.

Під каменем сховався невеликий круглий краб. Поворухивши клешнями, краб перепитав: – Тож куди ти прямуєш?

– До великого міста на березі, – пояснила піщинка.

– Ото ще вигадала! – аж скрикнув краб. – Нічого немає там доброго! Мій батько, ще коли я був зовсім крихітним, завжди повторював: «Синку, тримайся подалі від людей! Від них морським створінням добра ще не було!»

А ти така дрібненька! Ти загубишся, доки допливеш до берега. Велика рибина проковтне тебе й оком не змигне! Краще лишайся на дні. Тут тихо і спокійно, немає ні бур, ні штормів, ні хижих риб!

– Ні, – заперечила піщинка. – Мені вже час у дорогу.

Вона попрямувала вперед. І побачила перед собою велику мушлю з розкритими стулками. Мушля була схожа на величезну відкриту валізу. Ледве піщинка наблизилася до неї, щоб зазірнути всередину, як стулки мушлі з ляскотом замкнулися. І маленька мандрівниця лишилася замкненою всередині. Звісно, їй забракло сили, щоб вибратися звідтіля.

– Ох, ці уже мені шукачі пригод! – озвався краб, який бачив це здалеку. Але він не мав сили допомогти і розімкнути мушлю. Скрушно зітхнувши, краб знову сховався за каменем.

Мушля, у яку потрапила піщинка, не була порожньою. І ній, наче в хатинці, жив молюск.

Чи потрапляв вам коли-небудь у черевик гострий камінець? Якщо так, то ви знаєте, що камінці муляють ногу, тому їх чимскоріш витрушують з черевика.

Молюскові теж дошкуляла тверда піщинка. Витрусити її зі своєї оселі молюск не міг. Тож він почав обгортати піщинку шарами блискучого перламутру, наче ковдрою. І маленька піщинка поволі перетворювалася на найбільшу з дорогоцінностей, які можна знайти у морі – перлину.

Відтоді минуло декілька років. Піщинка, що так мріяла про мандри, і далі була замкнена в мушлі.

Жителі моря забули про крихітну мандрівницю. Лише краб іноді згадував про її сумну долю. Прогулюючись морським дном разом зі своїми дітьми, краб повчальним тоном розповідав нащадкам про те, яким небезпечним є бажання подорожувати.

«У далеких подорожах на нас чигають небезпеки! Колись я зустрів нерозсудливу піщинку, котра хотіла допливти аж до берега моря. Вона туди не дісталася, а натомість потрапила у пастку. Отож, діти, не забувайте, що цікавість не призводить до добра!»

Проте якось на морське дно спустився водолаз. Побачивши людину, сімейство крабів мерщій сховалося у водоростях. Але водолаз не зважав на них. Він підняв із піску кілька мушель і випірнув на поверхню води. Забрав і мушлю, у якій досі сиділа замкнена піщинка.

«Прощавай!» – жалісно гукнув краб їй услід. І додав, звертаючись до дітей: «Більше ми не побачимо маленьку піщинку! Вона пропаде серед людей!»

Підпливши човном до берега, люди поклали на землю мушлю, знайдену на морському дні, і відкрили її. Нарешті піщинка змогла визирнути зі своєї в'язниці.

«Нарешті я знову бачу сонце!» – подумала вона. Сонце торкнулося піщинки променями... і трапилося диво: осяяна яскравим світлом, вона заблищала наче зірка!

Тепер це була не піщинка, а перлина. Чудова перлина, що виросла за ці роки всередині мушлі. Прекрасна перлина, достойна прикрашати царську корону.

«Яка чудова знахідка!» – вигукнули люди. Хоч вони й були ловцями перлів, проте таку велику і гарну перлину бачили вперше.

Пізніше піщинку, що стала перлиною, відвезли човном на великий корабель. На неї чекала захоплива подорож у далекі краї. Адже чимало людей захочуть поглянути на прегарну коштовність помилуватися нею.

Мрія піщинки збулася. Адже мрії завжди збуваються, хіба не так? Потрібно лише дуже-дуже чогось захотіти. І не просто захотіти, а старатися здійснити свою мрію, не боячись перешкод. Так, як це робила крихітна піщинка.

Додаток Г

**ФОТОМАТЕРІАЛИ ДО ЗАНЯТЬ З РОЗВИТКУ
ГРАФОМОТОРНИХ НАВИЧОК ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБОМ
ПІСОЧНОЇ АНІМАЦІЇ**

